

Sayın Bayan ve Baylar.

~~Benim için~~ H

Side ve Pergede yaptığımız kazılar hakkında konuşabilmek, benim için bir ~~sadet~~ şeref ve aynı zamanda bir sadettir. Ben de bu imkânı veren saygı Prof. Toynebee'ye teşekkürlerimi sunarım.

~~15 senede beri~~

Side ve Pergede gibi Pamphylia'nın en önemli şehirlerinde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Tarih Kurumu adına kazılar yapmaktadır.

Pergede Batı nekropolinde, Şehir Kapısında ve Sütunlu Caddede çalışılmıştır

~~Side'de~~, Çalışmalar - Sıklet merkezini bulduğumuz Side'de, Sindiye Kader, 4 maked, Şehir Kapısı, Sütunlu

Caddede, Agora, ~~muhtemelen~~ Gymnasiumun olması muhtemel bir başka kısım, Nymphaeum hususi evlerde üç tanesi, üç çeşme ve Tiyatronun mühim bir kısım

meydana çıkarılmıştır. Geç antik devir hamamı da kazılan ve

Ing. Rauf Devres tarafından (Kazılarımız hamisi Hazen)

restore edilmiş ve Müze olarak kullanılmaktadır.

Bütün bu binalar ve anıtlar kazılar esnasında bir çok heykeltıraş eserleri bulunmuştur. Bunlar arasında Portreler arasında bir grup teşkil etmekte olup bu günkü Konferans^{ın} konusudur.

1- Bu Portre Tiyatro Skenesi Kazısı esnasında bulunmuştur. Yüzü sağ tarafında bir seyrek kısımları kırılmıştır. Burun kırık, Ağız çene ve saçlar kısmen tahrib edilmiştir. Portre büst olarak işlenmiştir ve ya çipi parçadan yapılmış olan heykelle yerleştirmek üzere işlenmiştir.

Saç biçimi ve muhafaza edilmiş olan kısımlarda Augustosun yüz hatları aşikâr bir şekilde göze çarpar. Augustus için tipik olan saç biçimi bilhassa alın üzerindeki saçlar da görünmektedir. Alın üzerinde kırışıklar da Augustosun diğer postalarına uyar. ^{Gıkkık} ~~İnan~~ Elmecik kemikleri ve Kartal burun şekli de diğer Augustosun diğer postalarına uyar.

Burada Augustosun ~~Portre~~ Primaportz portre tipini görüyoruz. Muhafaza edilmiş sağ kısımları. Primaportz tipineite tamamen ~~tefer~~ uygundur. ^{yalnız} Side Portresi; dolgun ~~ve~~ Gecresi ile Primaportz heykelini Gecresinden farklıdır.

Bu da Roma portreleri ile Doğu portrelerini arasında bir fark olarak kaydedilebilir.

2 - Bu Portre Nokropolde bulunmuş olan bir mezar altının esas tezyinatı olarak teşkil eder. Büstün yüksekliği 33 cm. dir. Büst aşağıda ~~ve~~ ufki bir şekilde kesilmiştir. Kolların yukarı kısmında mevcuttur.

Portre sahibi yanında ayakta duran figürler gibi Kliton ve hynation giymektedir. saçları kısa ve kalın püskülle halinde işlenmiştir. Sakalsızdır gözbebekleri de işlenmemiştir.

Bu surekle büstü Hadriandevrinde önceye tarihlenmek icap eder. ~~Kitabe~~ Büstün altındaki Kitap (.) hazırlanış şekillerine göre E. Bosch tarafından Traian devri sonu Hadrian devri başlarına tarihlenmektedir.

3. Sakallı Baş Pergede bulunmuştur.
37a yüksekliğindedir. Burun kırıkta,
gözler ve ağız ve sakal oldukça
harap durumdadır. Üst sathın bir hayli
harap ~~olması~~ durumunda olmasına rağmen
itinal işçilik seçilmektedir. Bu portre
imperator Hadrianın karakteristik hatlarını
taşımaktadır. İmperatorun diğer portreleri
arasında ~~bu~~ En Çok Thermen Museumdaki
baş ile yakınlık gösterir. Başın enerjik
bir şekilde çevrilişi ve hafif yukarı
kaldırılmış oluşu bu iki portrede aynıdır.
Saçların tanzimi ve işlenişinde birbirine
Gok benzer. Bilhassa sağ tarafta alın
üzerindeki bukleler Roma'daki portrenin
Sol taraftakileri ile ~~tamamen~~ aynı şekildedir.
Alın üzerinde bukleler sivri uçlar halinde
nihayet bulur. Bu bu iki baş işi
karakteristiktir. Halbuki Hadrian portrelerinde
umumiyetle alın üzerindeki buklelerin uçları
önde kurtularak yukarı doğru kıvrılırlar.
Dolgu yanaklar, sakal ve boyuk tasviri
iki başta okadar büyük bir benzerlik gösterirki

bu portreleri replik olarak gösterebiliriz.
 Yalnız Pergé başı usul bakımında
 daha hareketli daha plastik ve daha
 canlıdır. Bunun sanatkarlar usul farkı
 olarak görmemiz icap eder. ~~A~~ küçük yaşlı
 sanatkar olan hellenistik barok traditiyona
 bağli olarak kalmıştır.

4 - Örtülü baş (env. nr. 35) gene Pergéde
 bulunmuştur, yüksek. 48 cm. Baş giyimli bir
 kadın heykeline aittir. Burun, ağız ve
 gene kırılır. Bir ağacın kökleri yanğın
 ve zemin sağ tarafını tahrip etmiştir.

Baş hareketi Hadrian Portresine benzer,
 bir yana dönük ve hafif yukarı kalkmıştır.
 Manto başın üzerine çekilmiştir. Baş,
 bir diadem süslenmiştir. Saçlar ortada
 dırık olup dalgalı bir şekilde iki
 yanda kulaklar üzerinde arakaya almış
 ve burada bir topuz halinde toplanmıştır.

Bu portrenin ki ne zıt olduğunu tespit
 etmek için saç ~~ve~~ kuşağı önemlidir

Bu kısmi yarıdan yarım
Sikkeler yardımı ile

Marcizna ve Matidi e gib
Sabina, Vörülmiş

- ? Sağlarda ^{alm üzerinde} meydana getirile didem
- ? tarzındaki yüksek friseur ~~de~~ ~~friseur~~ den
- mada sade ve basit saç tovaleti de vardır.

Saçlar ortada zıvık ve dalgalar halinde
iki yanda kulaklar üzerinde ~~arkada~~
arkada küçük bir topuz halinde toplanmıştır.
bazen de arkada eşşgi dağru uçları bağlı
bir şekilde sarkar.

- 1 -

Side de bulunan heykeltıraşlık eserler.

1947 den beri Prof. Arij Müjid Manslin başkanlığında Türk Tarih Kurumu ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi adına Side'de kazılar yapılmaktadır. Side, bugünkü Antalya vilayetine tekabül eden, antik Pamphylia bölgesinin en eski ve en önemli bir liman şehridir. Antalyanın 75 km. doğusunda bir yarım ada üzerinde dir. Şehrin ismi prehistoriktir. Bu suretle şehrin Yunan kolonisationundan önce kurulmuş olduğunu anlaşılmaktadır. Yunanlılar eski ismi mukafaza etmişler ve sikkelerinin üzerine zama olarak nar resmi yapmışlardır. Şehrin en parlak devri Roma ~~imparatorluk~~ imparatorluk devrine bilhassa ticaretinin geliştiği ~~ve~~ M.S. 2ci ^{ve 3cü} yüzyıllarda raslar. Bu devirde ticari bakımdan büyük bir gelişme gösteren ~~şehrin zenginleştiği~~ ve şehir zenginleşmiştir. Ve bugün ayakta gördüğümüz önemli eserler bu devirde meydana getirilmiştir. M.S. 4cü yüzyılda şehir önemini kaybetmiş ve yeni bir surla daha küçük bir sahaya çekilmiştir. Bu geç surun inşasında devsirme taş kullanıldığından acele yapıldığı anlaşıyor. Fakat daha sonra ları şehir yeniden büyümüş ve hatta eski şehir surunun dışına da taşdığı.

anlaşılıyor. 7 ci ve 9 un yüzyıllarda Arapların hücumuna muarız kalarak harap olmuştur.

Konstantin Porphyrogenetos şehri korsan yatağı olarak bildirmekte, 12. yüzyıl Arap Coğrafyacı İdrisi şehri yanık Antalya olarak isimlendirmektedir.

Bunda 60-~~70~~⁶⁵ sene eveline kadar şehir hali kalmıştır. Giriltten ^{Türk} muhacirleri tarafından iskânına kadar hali kalmıştır. ~~Bugün~~ ~~es~~ Selimiye Köyü

veya ~~ESKİ~~ Antalya ismi ile anılan ~~Side~~ her 100 haneden müteşekkil köy ~~harab~~ antik şehir harabesi isminde kurulmuştur.

Şehrin mimarisine kısaca temas ederek esas konumuzu teşkil eden heykeltıraşlık eserler üzerinde duracağız.

Hellenistik devre ait eski surun büyük bir kısmı el'an ayakta durmaktadır. Muntazam konglomera bloklarından örülmüştür.

Şehir Kapısı Side sikkeleri üzerinde tasvir edilmiş ve yazıtlarda Μεγάλη πύλη olarak isimlendirilmiştir. Kapı dış tarafta yuvarlatılmış iki kule ile bunların arasında bulunan iki kapılı dört köşe bir odadan müteşekkildir.

Arkasında yarım daire şeklinde ve zemini büyük levhalarla döşeli bir avlu vardır.

Bu avlu payelerle takviye edilmiş bir duvarla

Çevrilmiştir. Şehir surunda olduğu gibi bu payeler üzerinde bir seyir din yolu bulunmaktadır. Buradan avluya girmeğe muvafak olan düşmana okla mukabele edilirdi. Bu avlunun gerisinde ikinci bir ^{methal} odası vardır. Cephe de kapının iki tarafında dışarı doğru çıkan iki kule vardır. Yanlardaki gizli kapılarda düşmana yanlardan taarruz edilirdi.

Avlu Romalılar zamanında 2. asrın sonu veya 3. cu asrın başlarında bir seray avlusu haline getirilmiştir. Hellenistik duvarın önüne herşeh küçük taşlardan örülmüş bir duvar ilâve edilmiş ve mermerle kaplanmış. Methalin her iki yanında yedi niş vardır. Bu nişlerin üzerinde aynı sayıda ikinci kat nişleri vardır. Bunun önünde iki katlı sütun mimarisi yer alır. Nişlerin içinde yuvarlak kaideler üzerinde heykeller duruyordu. Bunlardan bazıları bulunmuştur.

Yarı giyimli erkek heykeli başı, sağ kol tamamen sağ kol dirsekten aşağı noksanıdır. Yüksekliği 90 cm. bacakları noksanıdır. Vücudun yukarı kısmı kısmen açıkta bırakan bir himationa sarılmıştır.

Bu himation göğüs ve karnı açık bırakarak sağ omuz üzerine atılmıştır. bel ve ~~sağ~~ kumaktan olduğundan zengin kıvrımlar meydana getirmektedir.

sol kolun yukarisinda kumasma iki kat edilmesile kabirik bir sekil almıştır. V şeklinde kıvrılan ve şakuli inen kıvrımlar zhenkli bir şekilde üst sathu cantalandırmaktadır. Bu kıvrım sisteminde ışık ve gölge tesirlerine önem verilerek mantonun bu mahirane kıvrımları arasında vücudun çıplak kısmı büyük bir ihtişamla yükselir. Göğüs ve kesik adaleleri kuvvetli bir şekilde tebaruz ettirilmiştir. Omuz üzerindeki kalıtıda anlaşıldığı üzere heykelin beşi bir bantla süslü idi. Şakuli kıvrımların hakim olduğu sol taraftan anlaşıldığına göre bu bacak vücut sıklitini taşımaktadır. Bu heykel kopyaları vasitasile tanıdığımız bir Asklepios tipini tekrarlarmaktadır.

Orijinal V. yüzyıla ait olan bu heykel orkeoloklar tarafında Asklepios veya Zeus olarak isimlendirilmektedir.

Şehir Kapısı hafriyatı esnasında küçük bir kız heykeli bulunmuştur. Belki yukarı nişlerde birinde duruyordu. Zengin elbise kıvrımlarında anlaşıldığı üzere bel bir khiton giymektedir. Bu entarı belden bir kuşakla sıkılmıştır.

İnce bir kumaştan yapılmış olan mantonun altında alttaki khitonun kıvrımları ve kuşak belirmektedir.

Bu heykel orijinali hellenistik devre ait bir tipe dayanır. İki Repliği: Magnesia am Meanderde bulunmuştur. Side heykeli işçilik bakımından daha itinalıdır. Üstteki manto okadar seffaftırki, antik devrin meşhur Cos adası ipeklisini hatırlatmaktadır. Bu eserde hellenistik ^{seyirci üzeri} ~~stata~~ üslup traditionu okadar kuvvetlidir ki hellenistik orijinal tesisi bırakır.

Diğer kadın heykeli tabii cesamettir. Yalnız baş ve elleri noksanlar. Uzun elbise üzerine manto giymiştir. Kalan kısımdan mantonun başın üzerine sekilmiş olduğu anlaşılıyor. Mantonun ucu püsküllüdür. Bu tipin orijinalinde hellenistik devirde aramak icap eder. Bazı hususlarda farklı olmakla beraber pudicitia tipine yaklaşmaktadır.

Gene Kapı kazısı esnasında bir erkek Portre başı bulunmuştur. Bu iyi muhafazat olmuş bir karakter portresidir. Fazla harap bir durumdadır. Üslup bakımında M.s. 3cü yüz yıla

3cü çeyreğine tarihlenmektedir.

Küçük asyânın en büyük Nymphaeum larından biri olan Side Nymphaeum şehir surunun dışında şehir Kapısının karşılarında bulunmaktadır. ~~Mutlaka~~ ~~Sütunlu mimarisine~~ ^{oluk} ~~ait~~ Bu bina her birinin içinde üçer götlen bulunan üç apsidi vardır. 50 m. uzun luğundaki fasad duvarı önünde büyük bir havuz vardır (9x45m). Üç katlı cephe mimarisine ~~ait~~ pek çok mimar parça bulunmuştur.

Nymphaeumun Civarında, surun hemen önünde Bizans devrine ~~ait~~ bir kapının yanında tabii cesametin üstünde üç Nike heykeli bulunmuştur. Bunlar ya Nymphaeuma ~~veya~~ şehir Kapısına ~~ait~~ olabilir.

Bu Nikelerden ikisi tip bakımından birbirine benzer. Bunlardan daha iyi muhafaza edilmiş olan. ~~isciligi~~ ~~potografundanda~~ enleştireceği üzere tamamen hellenistik karakter taşımaktadır. Hareketli duruş motifi bu hareketine uygun uçuşan elbisesi ve barak uslubu ile hellenistik orijinal bir eser olarak kabul edilebilir.

Kaidesi ile birlikte muhafaza edilmiş olan Nike herhalde bir kalkan üzerine basmaktadır. Ayakları yanında bir de miğfer bulunmaktadır.

Şehir Kapısında içeri girildikten , buradan başlayarak
1 km. kadar uzanan sütunlu ana caddeye rastlanır.
Bu caddeden ~~mi~~ hemen hemen köy evlerinin
altında kalan az kısmı hariç edilmiştir ve
kısmen de restore edilmiştir. Üki yanda
Caddede Korinth nizamında sütunlu galerilerle ihate
edilmektedir. Sütunlar granitten, attik-ian tarzı
kaideleri ve başlıkları ve bunların taşıdıkları
saksaklık mermerden dir. Galerilerin arkasında
dükkanlar bulunmaktadır. Galerilerde bir hayli
yazıtlı heykel kaideleri bulunmaktadır. Yazıtlara
göre bunlar şerey heykelleri kaideleridir.
Bu heykellerden bazıları bulunmuştur.

Tiyatronun karşısında sütunlu caddede bir Herakles
heykeli bulunmuştur. 8 parça halinde bulunan elimize
geçmiş olan heykeli restoradan sonraki vaziyeti
görölmektedir. Tabii cesametten küçüktür. Başu
~~Saba müteveccih ve öne iyiktir. Başında Guir~~
~~söğüt yapraklarından bir selenk vardır. Üst saba~~
~~büyük bir itina ile işlenmiştir.~~

Heykelin başu burnun ucu müstesna tam olarak
kalmıştır. Baş saba dağru çevrilmiş olup hafif
bişekilde öne iyiktir. Saks ve sakatın işlenmesinde
burğu zeleli kullanılmış olduğundan ısık ve gölge

tesisleri kuvvetlidir. Başı kavak yapraklarından yapılmış bir belent süslenmektedir. yüz sathı büyük bir itina ile işlenmiş olduğundan ifadesi gayetle canlıdır. yüzün ifadesi hatları, zehir ve bir iş başarmış yorgun ve düşünceli bir insanı anlatmaktadır. Vücut adaleleri en küçük teferruata varıncaya kadar plastik bir şekilde ~~bu~~ ~~iste~~ tebdüz ettirilmiştir. ~~Bu mubalagah~~ Adalelerin mubalagah bir şekilde tasvir ~~bu~~ edilişi ve yüzdeki pathetik ifade ~~Aphrodisis~~ ve bilhassa mermerden olmamasına rağmen seyirci üzerinde tunctan yapılmış bir tesir uyandırması eseri Aphrodisis heykeltıraşı ekolüne yaklaştırır. Herakles ~~Koltuğuna~~ sol koltuk zili ile kayaya dayanmış ve üzerine aslan postu atmış olduğu sopasına yaslanmaktadır. Arkasına dayadığı sağ elinde Hesperid elmalarını tutmaktadır. Burada antik devirde büyük bir şöhet kazanmış olduğu zamanımıza kadar gelmiş olan pek çok kopyalarında en tanınmış repliğinin ilk muhafaza edildiği koleksiyona göre Herakles Farnese ismini taşıyan Lysipposun bir eserinin kopyasıdır.

+ Caddenin galerinde bir de Athena heykeli bulunmuştur. Pek harap durumda olmasına rağmen Phidiasın Athena Parthenos heykelinin bir kopyasıdır.

Barada, zamanımıza gelmiş pek çok kopyelerinden
~~pekt~~

~~Barada~~ Antik devirde yapıldığına göre
Antik devirde şöhret bulmuş bir eserin
kopyesi ile karşılaşmış oluyoruz.

Originali Lysipposun bir eseri
olan bu heykel en tanınmış ~~rep~~ kopyesinin
ilk bulunduğu koleksiyona göre Herakles
Farnese ismini taşımaktadır.

s. 7'den başla

We here see the copy of a work which must have
been very famous in the antique period; ~~as we see from~~
~~for~~ for several copies of it are known to exist. The original
of this, is a statue of Lysippos; and according to ~~the~~
considering the collection in which its best known copy was first
found, the name of Herakles Farnese has been given to it.

Bu gün el'an ayakta duran Kemer Tiyatronun Kuzey - batısına restorasyonda ve süslü caddede üzerinde yer almaktadır. yüksekliği 13.50 m. Kemer Ms. 4. yüzyılda geç devir örülerek geç devir ~~sunu~~ ~~su~~ sununun kapısı haline getirilmiştir. Aslında bu taş ~~bu~~ içinde imparator bulunan bir quadrige ya kazide teşkil ediyordu. Bu Kemerin yanında solda bir çeşme bulunmuştur. Bulunan mimari parçalar anıtın ve konstruksiyonunun sağlıklı durumdadır. Arkhitrav üzerindeki kitabe de İmparator Vespasian'ın ismi görülmüştür. Fakat bu anıtın dayandığı duvar daha geçtir. Bu aslında Vespasian'a ait bir anıt olup geç devirde buraya ~~geti~~ nakledilerek çeşme haline getirilmiştir. Kemerin sağında iki çeşme daha vardır. Bunlardan biri yuvarlak diğeri üç havuzludur. Dionun Caddesi ait mimari bir hayli parça ele geçmiştir. Bu arada arada önemli heykellerde bulunmuştur. Bu heykellerin süslü mimarisinin nişleri içinde bulunduğu anlaşıyor. Resim de 12 parça halinde ele geçen Hermes heykelinin restore edilmiş hali görülmüyor.

-9-

Heykelin pek az kısmı noksanlıdır. Boyu 165cm.
sağ ayak bilekten sol bacak baldırdan aşağı,
sol el ve koldan aşağı sarkan mantonun
bir kısmı noksanlıdır. Burnun bir kısmı ve üst dudak
kırıktır.

Vücut sıkletini sol bacak taşıyor, bu yanda
heykelle üç yerinde bitişik bir Hermes heykelle
destek vazifesini görmektedir. Hermes'in başı
gene bir ^{Dionysos} ~~Hermes~~ tasviridir. Bu şekilde bir
desteğe ~~me~~ mevcut ~~me~~ Hermes heykelleri ~~ne de diğer~~
arasında rastlayamadım. Sağ bacak dizden
bükkülerek öne doğru uzatılmıştır. Sağ omuz
üzerinde ~~klamys~~ klamys üzerinde kartal tasviri
bulunan bir agrafla tutturulmuştur. Klamys göğüste
ensede ve arkada güzel kavisli kıvrımlarla
meydana getirir. Sağ kol üzerine atılmış olan
klamys kısmı şakuli kıvrımlarla desteğin
dış yanında ~~in~~ inmektedir. Hermes de tenasül uzun
belirtilmiştir. Asma yaprakları ve bantla süslü
baş arkakik karakterli bir sakal gösterir.
Hermes aşağı ve hafif öne doğru uzatılmış
elinde para kesesi tutuyor. Başu sola
dönüktür. Saçlar çeşitli yöne dönen ince ve
uzun saç bukleleri gösterir.

sol elinde tuttuğu kerykeiondan bir kısmı kolun yukarısına kalmıştır. Heykelin arkasındaki aynı şekilde itineli der. Kasık ~~adaleleri~~; ve göğüs adaleleri mubalagalı bir şekilde belirtilmiştir. heykeli nisbetleri duruş motifi ve saçlarının şekli 4cü asır eserlerini bilhassa Apollon Belvederi hatırlatır. Orijinalini bu asra ait olduğu söylenebilir.

Aynı yerde bulunan Athena heykeli 158 cm. yüksekliğindedir. 9 parça halinde elimize geçmiştir, taminden sonraki vaziyeti görülmüyor. Baş, sağ kol, sol kol kol dirsekten aşağı medent değildir. Yalnız kalın tutan sol ele ait üç parça vardır. İnce uzun nazım yapıda Athena göğüs altında kemerle sıkılmış bir peplos giymektedir. Aegis belik pulu şeklinde dizilmiş yaprak deseni ~~ile~~ gösterir, ortada medusa baş kenarlarında kıvrılan yılanlar vardır. Sağ bacak vücut sıkketini taşımaktadır. İki bacak arasında şakuli ve ~~sol~~ sağ bacak üzerinde ayak bileğinde kavuşan kıvrımlar vardır. Bu yanda mızrak için sak kalmış olan bir esse uzanıyor, fakat Athena olduğu için mızrak olması icap eder. Bu mızraka ~~bir~~ tanrısanın

mukaddes yılanı dolanmıştır. sağ eli ile bu mızrağı tutuyordu. sol bacak biraz geri çekilmiştir.

Bu yanda elçak profilli bir ~~paye~~ kaide vardır. Sol eli ile tuttuğu kalkan bu paye üzerine istinad ediyordu. Heykelin ağız kısmı satlı işlenmiştir.

Elbise kıvrımları derin yivlerle belirtilmiştir.

Heykelin orijinali ^{bithassa ince uzun} ~~gerçek~~ nisbetlerinin ~~gerekse~~ açıkladığına göre hellenistik devre aittir.

Nihayet aynı yerde klasik üslupta güzel bir erkek başı bulunmuştur. yüksekliği 29 cm. olan bu baş hemen hemen hiç noktasız bir durumdadır. Antik devirde temir görmüş tepe kısmı ayrı parçadan işlenmiş ve buna takozla ~~delin~~ tespit edilmiştir.

İşçilik bakımından orijinalinin buna olduğunda şüpheli bırakmıyor. Saçların ince ve küçük bukleler halinde işleniş, göz kapaklarının ve dudaklarının sınırlarının keskin hatları ~~de~~ seyirci üzerinde bronzdan yapılmış bir eser tesiri ~~uyandırıyor~~ bırakıyor. İnce bir band

başı süsler. Baş hafif sağa dönüktür. Burun grek tarzında düzdür. Göz pınarları

belirtilmiştir. Üst dudak ince fakat ortada güzel kavisli sızıntı teşkil eder. Alt dudak kalındır.

Üst satır gergin bir şekilde büyük satırlar halinde işlenmiştir.

Bu baş beşinci esra ait Hermes Ludovisi heykelinin başı ile okadar büyük yakınlık gösterir ki aynı orijinale dayandığında şüphesiz yoktur. Ludovisi Hermesinin başında kanatlı petasos vardır. Bu suretle tahribi mümkün olmayan tepe kısmının sonradan eklenmiş kısmı da izahını bulur. ~~Ya burada~~ ^{Burada} eski bir Hermes heykeli başka bir tanrı mesela Apollon haline sokulmak istenmiş ~~veyada~~ bu suretle şapkası uzaklaştırılmış yerine yama şeklinde ~~tanrı~~ bir kısım eklenmiştir. Burada saçlar çok sathı işlenmiştir, her ~~halde~~ Esasen heykel yüksek ve niş içinde durduğu için bu kısım seyirci tarafından görünmüyordu. İyi muayene olmuş bir kopyedir.

1. Tiyatronun sahnesinin arkasında Agora bulunmaktadır. Korinth tarzı sütunlu galeri ile çevrili ~~olup~~ ~~da~~ kare şeklinde büyük bir avlu halindedir. Kuzey batı ve kuzey doğu tarafında galerilerin arkasında dükkanlar vardır. Sütunlu caddeden bir Propylon vasıtasıyla Agoraya girilir. ^{Batı köşesindeki} ~~Yarım~~ daire şeklindeki kubbeli yer Latrin'dir. Kuzey ve doğu köşelerinde birer exedra bulunmaktadır. Mermer ile kaplıdır.

Ortada podiumlu yuvarlak bir mabed vardır. 12

Korintli sütunları ile çevrili Cella'nın duvarlarında ^{bu} ~~sütunlara~~ ^{Payelere} tekabül eder. Cella Pyramid şeklinde bir damla örtülüdür. Güneyden 2.15 m. genişliğinde bir merdivende mabede girilir. Sikkeler üzerindeki tasvirlerde mabedin içindeki Kült heykeli gösterilmiştir, bu suretle mabedin tanrıça Tykheye izafe edildiği anlaşılır.

Agora kazısında pek heykel bulunmamıştır. Yalnız güney kapısı hazfiyatında bir portae başı ve bir de heykel fragmanı bulunmuştur. 20. cm. yüksekliğindeki başın ucu ve alın ortasındaki bukleleri kırıktır. Saçlar mat bir halde bırakılmış yüz ise perdahlı ve itinalı işlenmiştir. Yüz ~~Gök ifade~~lidir. Muhtelif ışıklarda ~~Gehrenin~~ ifadesi canlımış gibi değişir. Bazen hafif bazen melankolik ^{tir}. ~~Bu ifade~~ usulü bakımından portae Antoninler devrine girer.

Gök az kısmı kalan fragman ^{meşhur bir} ~~bu~~ hellenistik

devir rokoko grubuna ait Nympheye aittir. Dansa davet grubunun bu figürü sim diye kâdar kopyalar içinde en iyi muvafak olmuşlarından biridir ~~fakat~~ yazdığı pek az kısmı ele geçmiştir.

Agoranın 25 m. Kuzeyinde iki ev hayredilmiştir.
 Avlu etrafında ^{toplanmış} muhtelif ebaddelerde müteşekkildir.
 Esas kapı arkada küçük yolun üzerindedir.
 Bunların iki katlı evlerdir. Duvarlar küçük taşlardan harçla örülmüştür, sıvalar ^{kısmen} olup ~~presklerle~~.
 İyi presklerle süslü idi. Bazı odaların zeminleri mozaiklidir. Bu evlerin hellenistik devirde byzanslılar zamanına kadar (5-6 yüzyıllara) kadar kullanıldığı buluntular dan anlaşılmıştır.

Bu evlerden birinci sinde bir Tykhe heykeli iyi durumda bulunmuştur. 26.5 cm. olup oldukça iyi durumda zamanımız a kadar gelmiştir. ~~Uzun~~ Heykeliğin başı, elleri ^{yan} tarafındaki dümenin ~~te~~ sapı noksanıdır. Uzun bir khiton üzerine himation giymiştir.

Bu heykelikte vücudun sırt kısmını sol bacak taşımakta, sağ bacak ise dizde bükülerek geri çekilmiş olup ayak yalnız burnu ile yere temas eder. Ayaklarında sandalları vardır. Sağ kol aşığı ve öne doğru uzatılmıştır, eli ile herhalde dümenin sapını tutuyordu. Sol kol dirsekten bükülerek öne doğru uzatılmıştır; izlerden bu elinde bir bereket bayrağını tuttuğu anlaşıyor. Bu ~~ay~~ heykeli orijinali IV ü yüzyılda meydana gelmiş Tykhe heykeldir. Fakat kopya sına Romalılar tarafından küreye dayanan dümen atı bu olarak ilave edilmiştir.

ve heykel Fortunaya taidil edilmiştir , dümen mukadderatın onun elinde olduğunu , Kürre ise kudretinin bütün dünyaya şamil olduğunu ifade eder.

Agoranın güney kapısında bir sütunlu galeri den geçilerek büyük bir avluya varılır. Dört tarafta sütunlu galerilerle çevrili avludan (57 x 53.40 m) avlunun doğusunda bulunan üç avlu^{salona}ya varılır. Orta salon U şeklinde bir çıkıntı meydana getirir. Avlu^{Bahçe}ya Korinth nizamında bir kolonad ile sınırlandırılmıştır. ~~Agora~~ üç duvarı ise gayet zengin mimari tezyinat ihtiva eder. Bu binanın bulunan mimari parçalarına dayanan rekonstruksiyon resmi salonun ihtiyacı hakkında bir fikir verebilir. Duvarda ve köşelerdeki nişler içinde tabii cesanetten büyük heykeller bulunuyordu. Üst kattaki nişlerde ise tabii cesanette küçük heykeller yer almıştı. Side de bulunan heykellerin çoğu bu bina kazısı esnasında bulunmuştur.

Orta höcrenin içinde zirkli bir ~~imparator~~ ^{imperator} heykeli bulunmuştur. Zirkun ~~üzerinde~~ ^{üzerinde} ~~Paludamentum~~ ^{Paludamentum} omuz ~~üzerinde~~ ^{üzerinde} yzri belinden aşzığı Krokher. Resim de tamirciden sonraki hali görülmüyor. Paludamentum ve omuz üzerindeki Agraf imparator olduğunda şüphe bırakmaz. İmparatorun ~~şey~~ ^{şey} zirkli şekil ve üslup bakımından Antoninler devri heykellerine benzer. Fakat baş daha

ger bir devir uslubunda dir. ~~Dikkat edilecek~~ Başın uslubu ile heykelin arasındaki uslub ve zaman farkı şüphesiz ~~hep~~ başın sonradan tadil edildiğini gösterir. Bu gibi tadilata uğrayan portrelerin kimé ait olduğu tayin etmek zordur. Portrenin uslubunu inceleyecek olursak bilhassa saç ve sakalın stilize bir şekilde işlenmiş olması, göz bebeklerinin işlenişi Tetrarhi ~~uslubuna~~ devrine sokmamızı icap ettirir.

Orta nişin sol tarafında bulunan başın yanaktır.

Burunun tepesi ağızın ortası Genesinin bir kısmı ile kulaklar kırıktır. Yüksekliği 29 cm. dir.

Saç ve sakalın işlenişi III. yy. 2 nci Geyreğinden itibaren rastlanan moda ve usluba göredir.

Halbuki göz bebekleri işlenmemiştir. ~~Saçın~~ Başın arka tarafında saç da ön taraftaki saçın işlenişinden farklıdır. Tamamen Augustus portrelerini andırır. Bu gibi uslub farkları da ~~da~~ imparator heykeli gibi bu başın da sonradan tadilata uğradığına işaret eder. Başın arka kısmı görünmediğinden eski halinde bırakılmıştır.

~~Bu heykelle ait bir kaide~~

Bu binada bir takım tanrı heykelleri bulunmuştur. Bunlar M.ö. 5 ci 4 ci asır Yunan originallerini iyi muayene olmuş Roma devri kopyeleridir.

Hermes heykeli, bu heykellerinin en güzellerinde biridir. ~~Orijinali 5 ci yüzyıla dayanmaktadır.~~ Kopistin yüksekliği 151 cm dir. Baş, ~~sağ~~ sağ kolun aşağı kısmı sol bacağın bilekle, sağ bacağın dizden aşağı kısmı nakşandır. Kasık zedelerinin bariz bir şekilde gösterilmiş olması, vücut nisbetleri ~~ve duruş matifi~~ Polykleptin eserlerini hatırlatmaktadır. ~~Bu hususlar~~ Orijinalinin 5 ci yüzyıla ait olduğuna işaret eder.

Pek az kısmı elini zedelemiş ~~olan~~ olmakla ~~Abbet~~ beraber hareketli duruş matifi ve işçiliğinin neşseti hakkında kefi malumat veren heykelin hangi orijinaline dayandığını tespit etmek pek zor olmuştur. ~~Bütün~~ Gerilmiş zedeleri bu figürün her hangi bir hareketinin ~~an~~ bakımında zirvesine ulaştığı anı gösteriyor.

~~Acaba~~ Kolları Heykelin yapıldık

Orijinalini yapıldığı tarihte bu çeşit hareketli
 tanrı tasvirini tasavvur edilemez. Bu her halde
 bir atlet olmalı. Belki de bir disk atan
 atlettir. Diski iki el ile tutup yukarıya
 kaldırmış ~~kaldırması~~ bir an sonra fırlatmak için
~~Saklanması~~ ~~en~~ hız almıştır. Üst sahah
 işçiliği büyük bir itina ile yapılmıştır.

Çok harap durumda elimize geçene ~~He~~ bir
 torso asla postunu manto şeklide giymektedir.
 Burada ~~aslında~~ ~~5 cm~~ ~~yüzy~~ Baş kal ve bacaklar
 neticesi üst sahah ~~b. karapler~~
 naksadır. Yangın
 5 cm yüz yolda meydana gelmiş bir tip
 Kopyasındır.

Anaxklepiostasis

Omuzunda Hylanus buluna ~~torso~~ ~~pekt~~
 Çok kopyaları malum heykeli kopyesidir.
 Tüm olarak zamanımıza kadar gelen
 Kopyelerinden bunun bir Hermes olduğu
 en başı luyar. ~~Burada~~ Aynı yerde bir Hermes
 Para torbasi bulunmuştur. Sol kalça
 adalelerinin kuvvetli ve şişkin şekillerinde
 Vücut sıklelinin bu tarzda yukarı olduğu düşünülmek
 tedir.

Heykelin arka kısmı da itinai işlenmiştir.

Adeleler en küçük teferruata varıncaya kadar tebaruz ettirilmiştir. Bu eserin orijinali

Uysippusun ilk eserleri arasında konulmaktadır.

2) M Binasında tanrılardan mada bazı atlet ~~tasvi~~ heykelleri de bulunmaktadır.

Pek harap durumda elimize geçmiş olan bir tors, hareketinden anlaşılacağı üzere, süphesiz

Myron'un bir sok kopyesi ile tanılan ~~Diskus atan~~ Diskus atan heykelinin bir kopyesidir.

Gene pek harap durumda elimize geçmiş

olan heykel torsunun durumu, mahiyetini anlamamız mümkün kılmaktadır. ~~Replikler:~~ Sağ kol yukarıya

Kalkık, sol kol ise aşağı ve öne doğru uzanmıştır.

2) Heykelin ana mikveri şekli de inhişaf etmiştir. boyunun kalan kısmı da başın öne ve sola iyik olduğunu açıklar. Bu suretle heykelin umumî

duruş motifini açıklanmıştır. Bu da bir

sok kopyesi ile tanıdığımız orijinali

4. yüzyıla dayanan ~~bu~~ yağ döken atlet

heykelinin sok iyi muvafak olmuş bir kopyesidir.

Tabii cesametten küçük olduğuna göre Salonun
 yukarı nişlerinden birine ait ~~heykel~~ ^{heykel} ~~tosunum~~ ^{tosunum}
~~gene~~ ~~tarımsız~~ ~~bir~~ ~~mevcut~~ kısmı heykelin tipini
 tespiti elverişlidir. Sirtının yuvarlaklığı, Kasın
 zedelemelerinin Çarpık durumu Sağ bacağının başlangıcının
 izi, Kollarının ve boyunun kalan kısmı, heykelin
 komplike duruş motifini açıklar. Sağ bacak
~~di~~ zden bükülerek yüksek bir taş üzerine
 konmuştur, ~~vücut önüne~~ ~~iyi~~ Sağ bacak gergin
 bir şekilde yere basar, ~~kollar önüne~~ ^{sol} ~~sağ~~ kol
 vücutu önünden kat eder vaziyette, her halde
 dirseği ile Sağ dize dayanıyordu, sağ kol
 önüne doğru uzanmıştır, eli ile ihtimal sağ
 ayakındaki sandal bağlıyordu, baş sola
 çevrik ve yukarıya ~~kaldırılmış~~ kaldırılmıştır.
 Bu suretle Original: Lysoppos'a izaf edile
 sandal bağlayan Hermes heykelinin ^{bir} kopyasını
 tespit etmiş oluyoruz

Yanında ^{ve} bir grifon ve tekerlek bulunan
 ve yukarıya kaldırıldığı sağ elinde öksü tutan
^{muhtemelen} heykel bulunduğu yerde biraz kılınmıştır. Tabii
 cesametten büyük olan bu heykel atribülesinde

Büyük nişlerinden birinin içini süsleyen ~~iki~~ tabii;
 Çesamette büyük baş, da mahmuz kelle heykel
 sağ koluna sarıh yılanın anlaşıldığına göre
 Hygieia'dır. Uzun bir hiton ~~üzerine~~ üzerine
 kalın kumaste bir himation giymektedir.
 hiton göğüs altından bir kuşakla sıklmıştır.
 bol ve zengin kıvrımlıdır. Vücut sıklığını sağ
~~yağ~~ bacak taşımaktadır. Sol bacak serbest
 olup geriye çekilmiş ~~olup~~ ayak burun
 ile yere temas eder. Heykelin arkası kabe
 ? bir şekilde işlenmiştir, M. Binasında bulunan diğer
 heykellerde olduğu gibi, başına ^{tekrare} destek ~~vazifesini~~
 göre ~~bir~~ için ensele ~~arkasına~~ bir destek
 vardır. Tanrıca genç ve kuvvetli bir şekilde
 gösterilmiştir. Duruş motifi elbise kıvrımları
 orijinalini 4. yüzyılda zamanımızı icap ettirir.
 Daha iyi durumdaki kopyeler heykel hakkında
 tam bir fikir vermektedir. Hygieia sağ
 koluna dolanmış olan yılanı sol elinde
 tuttuğu bir tabaktan beslemektedir.
 Saçların tenzimi bilhassa alını üçgen
 şeklinde sınırlandırılmış da orijinalinin
 4. yüzyıla ait olduğunu teyid eder.

21n ləşiləp ağı üzere Nemesis di. Uzun bir hitən
 himation giymiştir.

~~M~~ M Binasında bugün insitu ^{bubman} (bir heykel atörikülerinde anlaşıldığı üzere Nemesis dir. Nemesis kıyafet ve ebad bakımında Hygieia ya benzer. Sağ taraf da bir grifon ve tekerlek bulunmakta, yukarıya doğru kaldığı. sağ elinde ^{ihtinal} (bir Elle (ölçü) tutuyordu. Bu heykeli de ^{4cü ans.} (bir Yunan orijinaline dayandığında şüphe yoktur. ~~Su halde~~

~~Bu binada bu~~

Büyük nişlerden birini süslü Nike heykeli de oldukça iyi durumda elimize geçmiştir. ~~yüksekliği 1.65 m.~~ yüksekliği 1.65 m. ^{sefat} bir ~~teberruz~~ ^{plastik bir şekle} Kumasta elbisesinde vücut şekilleri etmektedir. Sol omuz da elbise kaymıştır. Elimize geçen fragmanlardan anlaşılacağına göre sağ kol dirsekten büyük olarak yukarı kaldırılmış, bu elinde Nike bir çelenk tutuyordu, ^{asası} sağa sola elinde ise bir kurma dalı vardı. Elbise kıvrımlarının hareketli ~~ve~~ şekli, Nikesinin 45 ar gibi bir vaziyette tasvir edildiğine işaret etmekle beraber, Kanatları açık değildir. Belki de Niş içinde kaldığı için kanatlar görünmüyordu. Esasen heykelin arkası kaba bir işçilik gösterir. Augustus zamanında beri ~~Romalılar zaman~~ Roma Sanatında bu çeşit Victoria tasvirlerine

pek sık rastlanır, esas tipi 5. yüzyıl Yunan sanatında 23
dayanan bu heykel, nisbetleri ve ellise kıvrımlar-
bazısından Antoninus Pius sikkeleri üzerindeki
Victoria tasvirleri ile büyük yakınlık gösterir.
M. Bizanda tanrıça tasvirlerinde moda giyimli
kadın heykelleri de bulunmuştur.

Bunlardan bir tanesi uzun bir hiton üzerine
himation giymektedir. İki kolu da hiton ile
altında kalmakta yalnız eller dışarıya
çıkarmaktadır. Sağ kolu dirsekten kuvvetli bir
şekilde bükülerek ^{dişle} sol omuzu tutmaktadır.

Sol eli ^{önde} ~~manto~~ kavramıştır. Vücut sikleti
sol bacağına yüküdür, sağ bacak serbest
olup geri çekilmiştir. Vücut nisbetleri nasirdir.
~~Mantolu~~ ~~Kıvrım~~ Kıvrak ve manto kıvrımlarından
bunun küçük Herkulanum lu olduğu aşikârdir.

Yarım Edanın güney burunda limana yakın
N. ve N.2 harfleri ile gösterilen
iki mabet bulunmuştur. Bunlardan küçüğüne
zıt bir hayli mimari parça meydana
çıkartılmıştır. Bu suretle Rekonstruksion resmi
yapılabilmistir. Bunlar Korinth nizamında
iki mermer peripteros mabettir. Bu mabetler
Şehirin esas tanrıları olan Athena ve Apollon'a
aittir.

M.S. 2ci yüzyılın 2ci yarısında yapılmış olan bu mabetlerden Küçüküne ait Konsallu Medusa frizi önemlidir. Uslup bakımından Aphrodisias heykeltıraş mektebini ~~hatırlatan~~ ~~bu friz~~ hatırlatmaktadır.

Bu iki mabetin doğusunda ^{P harfi} üçüncü bir mabet bulunmuştur. Yarım daire şeklinde cellası ve önünde Korinth nizamında galeri bulunan podiumlu bir mabettir. Bu mabet kazısında sakallı ve örtülü bir erkek başı bulunmuştur. ~~İşçili~~ ~~itinal~~ olan bu baş bir Dionysos heykeline ait olup bir Yunan orijinaline dayanmaktadır. Örtünün altında boynuzlar belirtilmiştir. ~~Yüzünde~~ ^{ifadesinde} ~~Şarap tanrısının~~ ^{Dionysos'un} karakteri sezilir. Eski kaynaklardan ~~tanrının~~ boğa şeklinde, veya boğa boynuzları ile mücehhez olduğuna ~~gö~~ tasvir edildiği malum olduğuna göre bu başın bir Dionysos heykeline ait olduğunu söyleyebiliriz. Yüz ifadesi de Şarap tanrısının karakterine uymaktadır.

Bir Yunan orijinaline dayandığında şüphe olmaz bu başın diğer bir replikine raslayamadım.

Bu mabede ~~heykeltıraş~~ esnasında ^{bir de} genç erkek ~~baş~~ heykeli bulunmuştur.

Bu kileli ve göğsün de okdanlık k ziyası bulunan,
 bu ~~glaçın~~ ^{heykelin} bir Apollon heykeli ~~at~~ tasviri
 olduğu anlaşılmaktadır. Aynı yerde Uyr fragman-
 larının bulunmuş heykelin desteğinin deyne yapraklar-
 ile süslü olması fikrimizi teyid eder.
 Uyr herhalde bu desteğin ^{üzerine dayalı} duruyordu.
 Vücut ağırlığını sağ bacak taşımakta, serbest
 bacak ise çapraz bir şekilde sağ bacağı
 kapattıktan sonra ayak burnu ile yere
 temas eder. ~~Bu~~ Bu duruş motifi üst sath
 işleniş ve nisbetleri ile Praksiteles sanat
 muhitine ithal edilen satyr heykelini hatırlatmaktadır. Orijinalinin 4. yüzyıl ortalarına
 ait olması icap eder.

Dördüncü bir mabed tiyatrosun önünde
~~bulunmuş~~ bulunmuştur. Batıda geniş merdiven-
 lerle c.kılan bu mabed podiumlu bir
 Pseudodypterostur. Burada heykel bulunmamıştır.

Tiyatro kazısı hakkında daha çalışmalarımız
 sona ermediği için fazla bir şey söylemek
 mümkün değildir. ^{20.000 kişilik} Side tiyatrosu Anadolu
 Antik devir tiyatrolarının en büyüklerinde
 ve en muhteşem olanlarından biridir.
~~20.000 kişi~~

Sahne kazısı el'an sana ermemistir. ~~Muz~~ Muazzam taş bloklar ve mimari parçalar çalışmalarımızı zorlaştırılmaktadır. Sahne ~~mimari~~ fasadını süsleyen zengin mimari parçalar ~~ile~~ ~~birlikte~~ bulunmuştur. ~~Sahneyi~~ Bu arada sahne ^{fasadını} süsleyen ^{uzun bir friz meydana g. Kar. l. m. s.} mahalli bir ~~eyşane~~ ~~Daha kesin olarak mevzunu tespit edemediğimiz~~ Bura da mahalli bir ~~eyşane~~ tasvir edilmiştir. Fakat bu ~~konuyu~~ ~~daha~~ kesin olarak ~~tes~~ ~~daha~~ tespit edilmemiştir.

Tiyatro hayriyatı esnasında figürlü kabartmalarla süslü ~~pek~~ çok mimari bilhassa kasetler bulunmuş fakat heykelle az rastlanmıştır. Burada pek çok heykel bulunduğunda şüphe yoktur. yalnız Tiyatro Bizanslılar zamanında kullanılmıştır. Mutimal heykeller o zaman tahribata uğramıştır. Moloz arasında bir portre başı bulunmuştur. Bu baş August. imperator Augustosa ait sağ ~~ve~~ biçimi ve çehre hatlarıyla imperatorun portresidir. Üç graslara ait taşlar bulunmuş bunlar yeniden kompose edilmiştir. Komposition bakımında Cyrene grubu ile büyük yakınlık gösterir.

~~Side~~ ^{hellenistik} ~~Suruların dışında~~

Side nin nekropolu hellenistik surun dışında muazzam bir sahneyi işgal eder.

Şelirin doğu tarafında bir mausoleum hazırlanmıştır.
 Binanın ~~İçinde~~ mermerle döşeli ~~ve~~ ~~solunda~~ olan orta
 kısmının doğusunda pemptic tipinde iyi
 muhazaza edilmiş bir lahit bulunmuştur.
 Bahçenin dört tarafında yemiş yiyen, iki ise
 sarhoş eroster, ~~köşelerde~~ köşelerinde ise
 Niseler vardır. Kapak kiremitli bir dam
 şekli gösterir. Bu lahit ^{M.S.} 3. yüzyılın ilk
 seyregine aittir.

Kısmen ayakta duran ikinci mezar anıtı
 batı nekropolünde bulunmuştur. Bu anıt
 podium lu bir prostylos şeklinde olup postiklerle
 çevrili bir meydanın ortasındadır. Bulunan
 mimari parçalar sayesinde Rekonstrüksiyon
 yapıla bilmıştır. Spelto'daki Diokletianus türbesine benzer
 Avlunun önünde bir avlu

daha denize kadar uzanır. ~~ve Fasad~~
~~Spelto'daki Diokletianus türbesi~~
 Anı Mimar süsler M.S. 3. yüzyıl sonuna tarihlen-
 dirilmektedir. Bu binanın içinde ve civarında
 bir çok lahit parçaları bulunmuştur. Ekserisi
 Sidama tipindedir. Bu arada enteresan
 bir portre başı bulunmuştur.

Saçlar kütle halinde gösterilmiştir. Fazla sık
 gözleri ~~ortasında~~ derin oyularak gösterilen gözbebekleri
 her; sabit bir noktaya donmuş kalmış sabit
 nazarlar. ile geç antik devire ~~uslubuna göre~~
 is mahsus bir karakter gösterir. yüz sathu
 yumuşak modelle edilmiştir. Bu suretle
 yüze ~~set~~ donup kalan nazarlara rağmen
 canlı bir ifade verilmiştir. Uslubuna göre
 bu baş 3cü asrın sonlarına 4cü asrın
 başlarına aittir.

Agora'nın karşısında bulunan antik hamam
 binasının ~~istifine~~ hafriyatımızda büyük bir
 ilgi gösteren ^{maddi} ~~ve~~ ^{ve} ~~yeri~~ ^{yardım} ~~karşısında~~ bulunan
~~bin~~ ~~hundreds~~ ~~ameliyat~~ eserleri bu günlerde
 Londra'da ~~bulunan~~ bulunan
 Dipl. ing. Ragıp Devres tarafından restore edilerek
 Müze haline getirilmiştir.

Kazılarımız neticesi meydana çıkan heykeller
 şimdi bu müze binasında muhafaza edilmektedir.
 Bu binada antik heykeltıraş

Side de bulunan heykeller ^{umumiyetle} 5. 4. c. eser
 ve hellenistik ^{devir Yunan} eserlerinin kopyeleridir.
 Ancak bu eserlerin Side'de yapıldıkları antlaşılıyor.
 Çki nataman baş ve bir kitabe üzerinde
 Side'li bir heykeltıraşın isminin zikredilmesi
 bu fikrimizi teyit eder.
 Gerek kopye eserler, gerekse portre eserler
 Side'de hellenistik devir sanat geleneğine
 dayanan sanat uslubunu geç antik devre
 kadar takip etmemiz
 Bu eserlerde hellenistik karakterin galip
 geldi

Gerek kopye eserlerde gerekse portre
 hellenistik devir heykeltıraşlık geleneğini kendini
 gösterir. Geç antik devir eserlerinde dahi
 bu geleneğin mukayaza edilmiş olması,
 kalitesini idame ettirmişti.

Sidenin bütün bu tarihi ve ^{sanat} ~~sanat~~ eserleri
 zenginlikleri yanında seyirine doyulmaya
 tabiiat güzellikleride vardır. Bithassa
 Şahane grubu, bize günün bütün maddi ve manevi
 yorgunluklarının unutturacak kadar bizleri
 unutturmakta ve bizleri ma
 dinlendirmeht edir.

5-

Portre başı (env.no.311) :Agoranın güney doğu kapısının kazısı esnasında bulunmuştur.Beyaz ince grenli mermerden yapılmıştır.Yüks.23,5 cm., gen.19,8 cm.,derin.18,6 cm.dir.Alının ortasında bir bukle ile burnun ucu kırıktır,sol yanagında ağız hizasında sakal biraz zedelenmiştir. Alının sol tarafında bir çentik mevcuttur,burada da bir bukle zedelenmiştir."Ön tarafta boyun tamamen kırık ,yan taraflarda ise 5-6 cm.muhafaza edilmiştir.Saçlar kısa ve kalın bukleler halinde alın üzerine dökülmektedir.Arka tarafta saç kütle halinde bırakılmıştır.Bunda başın esas yerinin yalnız önden görünmeye müsait olduğu anlaşılmaktadır.Diğer taraftan tepe saçlarının itinasız işlenmiş olması heykelin yüksek bir yerde bulunduğuna işaret eder.Saçlar mat bir halde bırakılmış buna mukabil yüz perdahlanmış ve bu suretle cild ile saç arasındaki tezat belirtilmek istenmiştir.Yüz sathı büyük bir itina ile işlenmiş,en küçük teferruata varıncaya kadar plastik bir şekilde tebaruz ettirilmiştir.Satıhların birbirine geçişi yumuşaktır,hatta alın kırışıkları dahi çizgilerle değil plastik satıhların yumuşak bir şekilde birbirine geçişleri ile tebaruz ettirilmiştir,Alının ortasında kavisli ufki derin bir kırışık vardır.Kaşaların çatılmasından mütevellid ikisi arasındaki iki şakuli kırışık meydana gelmiş ve kaş adalelerinin kabarmıştır.Bu suretle ışık ve gölge satıhlarının kaynaşması ile alın canlı ve hareketli bir manzara almakta ve yüzün ifadesinde müessir rolünü ifa etmektedir.Ust göz kapakları hafif inik ,oyularak işlenmiş gözbebekleri ise bunlara dayanmaktadır.Bu suretle nazarların yukarıya müteveccih manalı ifadesi meydana gelmiştir. Gözlerin altı biraz şiş ve avurtlar hafif çukurdur.Burun ince ve küçük olup hafif köprülüdür.Burun kanatlarından ağızın iki ucuna doğru yumuşak iki kırışık uzanmaktadır.Dudaklar ince,ağız küçüktür.Ust dudak ile burun arasındaki oluk harizdir.Çene kemiği kuvetli olup yüze kareye yaklaşmış şekli vermekte ve aynı zamanda yüzün enerjik ifadesini yaratmaktadır. Kulaklar küçük ve yalnız önde itinalı işlenmiş arkada ise kabataslak bir halde bırakılmıştır.Sakal şakaklardan inerek yalnız çene kemiğini

5

takip etmekte, yanakları serbest bırakmakta olup kısa ve ince düz çizgi-
lerle belirtilmiştir. Ağızın iki yanındaki iki tutam halindeki bıyık
da sakal gibi seyrek ve zaıftır. Bu baş karakter portreciliği bakımın-
dan iyi muvafak olmuş bir eserdir. Yüzün ifadesi muhtelif ışık şartları
altında canlıymış gibi değişmekte, kâh enerjik ve haşin, kâh melânkolik
bir tesir bırakmaktadır.

Başın bulunduğu yerde, kim olduğunu tesbite yardım edecek hiç bir
vesika elde edilemediği gibi heykele ait başka bir parça da bulunama-
mıştır. Gerek saç üslubu gerekse göz ve cildin işlenişi başı Antoninus'
lar devrine tarihlenmektedir. Bilhassa Marcus Aurelius'ün gençlik portre-
leri, mesela Roma'da Museo de Foro Romano'da (n0.1211)¹ bulunan baş ile
yapılan karşılaştırmalar bu hususu mükemmel bir surette aydınlatmak-
tadır. Kısa ve kabarık buklelerden müteşekkil saç modası her iki portre
de de bir perük manzarası arzeder. Alın üzerindeki kabarık ve kalın
buklelerin tabii bir şekilde tanzimi ve işlenişi de birbirine benzer.
Perdahlanmış cild ile mat bırakılmış saç kütlesi arasındaki tezat ve
kabarık saç kütlesinin alın üzerine düşen gölgesi, helezon şeklinde
kivrılan buklelerin, ^{oyularak} ~~burgu aleti~~ ile tebaruz ettirilen gözbebekleri iki
portre için de karakteristiktir. Yalnız Marcus Aurelius'un gençlik
portresinde saçlar daha itinalı işlenmiş ve burgu aleti daha derinlere
nufuz etmiştir. Fakat üslup her iki portrede aynıdır. Üst göz kapaklarını
hilâl şeklinde tasviri, gözbebeklerinin oyuluşu, yanakların yanlarından
çene kemiğini takiben inen ve çenenin altında yer alan cılız sakalın
tasviri, bıyığın şekil ve işlenişi her iki portrede de aynıdır. Side
başında ince ince çizgilerle tebaruz ettirilmiş olan sakalın paralelini
Vatican müzesinde Lucius Verus'un bir portresinde ² buluyoruz. Bu karşı-
laştırmalar yalnız Side portresinin tarihini tespitte yardımla kalmıyor,
aynı zamanda saray moda ve üslubunun burada ne kadar yakından takip edil-
diğini de gösteriyor. Marcus Aurelius'un gençlik portresi ³ 147 senelerine

1. M. Wegner, Die Herrscherbildnisse in Antoninischer Zeit, 1939, lev. 18

2. G. Lippold, Die Skulpturen des Vaticanischen Museums, cild III, 1, lev.
56/57, no. 564

3. M. Wegner, aynı eserde, s. 39

6

Lucius Verus'un portresi deyaşına göre ¹⁵145-150 senelerine tarihlendirilmektedir.Şu halde Side başı da II ci Yüzyılın ortalarına ait olabilir.

6- Portre Başı (env. 306): Şehir kapısının kazısı esnasında yedi ile sekizinci payeler arasında dış tarafta bulunmuştur. Yüks. 31 cm., geniş. 24 cm. derin. 20,5 cm. dir. Çok harap bir vaziyette olan bu başın iyi muhafaza edilmiş kısımları da mevcut olup, üslûp bakımından incelenmesine ve tarihinin tesbitine yarıyacak mahiyettedir. Burun, ağız, çene ve saç yanak fazla tahrip görmüş, gözler, alın ve tepe saçları ise zedelenmiştir. Buna mukabil saç şakakta cild, bu tarafta sakalın başlangıç kısmı ve arka saçlar iyi bir durumdadır. Boyunun kalan kısmından başın sol tarafa çevrilmiş ve gene aynı tarafa hafif iyik olduğu anlaşılmaktadır. Saçlar kısa ve kabarık bukleler halinde işlenmiştir. Kulakların bir kısmı bu buklelerin altında kalmıştır. Sakallar da saçlar gibi kısa bukleler halinde kıvrılmaktadır. Ciltten sakala geçiş nazik bir şekilde işlenmiştir. Sakal buklelerinde burgu aleti saça nazaran daha derinlere nüfuz ettirilmiştir. Göz pınarlarında ve gözbebeklerinde de burgu aleti kullanılmıştır. 8,5 cm. yüksekliğindeki alnın ortasında ufki bir çizginin ve iki kaş arasında iki şakulî derin hattın izleri el'an fark edilmektedir. Gözler iri ve çukurda, nazarlar ise yukarıya ve uzaklara atfedilmiştir. Yanaklarda ve boyunda bazı kısımların orijinal üst sathı muhafaza edilmiştir. Bu sayede cildin büyük bir itina ile işlendiğini ve perdahlı olduğunu anlıyoruz. Saç ve sakalın biçimi ve bunların burgu aleti kullanılarak işlenişi, başı Antoninuslar devrine maletmektedir. Hatta burgu aletinin emin ve mahirane tatbiki bu başın Antoninuslar devrinin ortalarına tarihlendirilmesini icap ettirir.

7 - Genç Fustina portresi(env.no.):

Heykel hemen hemen tam olarak ele geçmiştir.Baş kırılmıştır,fakat gövde ile kırık kırığa eklenebilmektedir.Heykel orijinalı M.ö.2.yüzyıla tarihlendirilen pudicitia tipinin bir varyasyonunu gösterir.

Burun müstesna baş çok iyi mahfuz kalmıştır.Mantonun bir kısmı başörtüsü gibi başın üzerine çekilmiştir.Baş sola çevrilmiş ve bu yana doğru hafif iyiktir.Saçlar ortadan ayrılmış olup alnı üçgen şeklinde çerçeveler.Yanlardan kulakların üzerinden arkaya alınan saç arkada aşaklak bir topuz halinde toplanmıştır.Topuzun büyük olduğu örtünün altından tebaruz etmektedir.Önde iri saç iri ondüleler halinde tanzim edilmiştir.Baş başlanmış kısmen örtünün dışında kalan burmalı band (belkide burulmuş saç),bir taç manzarası arzeder.Yüz sathı itinalı bir şekilde perdahlanmıştır,buna mukabil saç mat olarak bırakılmıştır.Bu suretle saç ile cild arasındaki kontrast tebaruz ettirilmek istenmiştir.Aşadan alınmış fotoğraflar her ne kadar çehrenin uzun ve oval şekilde olduğu kanaatini veriyorsa da ,aslında kısa ve yuvarlak çehrelidir.Burun,grek burnu şeklinde ,başlangıçta girintisiz olarak alında aynı hizada uzanır.Burnun kalan kısmından hafif köprülü olduğu anlaşılmaktadır.Üst göz kapakları kalın ve hafif iniktir.Çizgilerle tebaruz ettirilmiş göz hadekaları ve oyularak işlenmiş gözbebekleri kısmen göz kapakları altında kalır.Bütün bunlar nazarların dalgın ve hülyalı ifadesini canlandırır.Agız küçük ve biçimlidir.Çene yuvarlak ve küçüktür.

Portre sahibinin ~~ismini~~ tayin için evvela kazı esnasında aynı mahalde bulunan kitabeleri nazarı itibare almak icap eder.Bilhassa üç heykel kaidesi üzerindeki kitabeler mühimdir.Bunlar üzerinde Plotina (Traianın zevcesi),Marciana(Traianın kız kardeşi)ve Matidia (Marciana'ın kızı Hadrian'ın kayın valdesi,Sabina'ın annesi)nin isimleri geçmektedir.Roma/^{kadın} portrelerinde erkeklerde olduğundan daha fazla rol oynayan saç modasından Perge portresi aceba bu şahıslardan biri ile identite edilebilir mi?

Plotina, Marciana ve Matidia'nın saç biçimleri Flaviuslarsaç biçiminin devatını gösterir. Saç alın üzerinde bir kaç kat buklelerden müteşekkil taç şeklinde tanzim edilmiştir. Flaviuslar devri portrelerinde bir perük manzarasını andıran bu saç biçimi Plotinada daha sadeleşmiştir, fakat gene de yüksektir. Marciana, Matidia ve bazı Sabina portrlerinde ise ^{saç} iki veya üç katla taç halinde tanzim edilmiştir. Perge portresinin saç biçimi ise bunlardan büsbütün değişik olup daha geç devir bir tovaletine uygundur. Yukarıda tarif ettiğimiz saç biçimi genç Faustina'nın portrelerine çok benzer². Sikkeler üzerindeki tasvirlerde aynı şekilde ^{saç örünün bände} ~~bende~~ ya-saç dahi mevcuttur. Üst göz kapaklarının inik bir şekilde gösterilmesi de gene Antoninuslar devrine işaret eder. Saç biçimi ve üslûp portrenin Antoninuslar devrinde yapıldığında şüphe bırakmadığına göre bahis konusu kaidelerle ilgisi olmadığı aşikârdır. Halbuki genç Faustinanın diğer portreleri³ ile mukayese edince yalnız üslûp ve saç tovaleti bakımından değil fizyonomi bakımından da büyük bir müşabihet arzettiği görülür. Bu benzerliklere istinaden Perge portresini Marc Aurel'in zevcesi genç Faustina'ya izafe edebiliriz.

1. M. Wegener, Datierung römischer Haartrachten, A. Az. 1938, 276 vd.
 2. ibid, res.
 3. ibid M. Wegener, Die Herrscherbildnisse in Antoninischer Zeit, res.

STRONG EXTRA

7 - Diademli kadın portresi (env.no.51), Pergede zafer takının önünde bulunmuştur. Yükseklik: 38 cm., genişlik: 27 cm., derinlik: 27 cm. dir. Burun , ağız tamamen ve çenenin sol tarafı kırıktır. Başın diğer kısmı iyi bir durumdadır. İşçilik ön tarafta itinalı, fakat seyirci tarafından görülmiyen kısımları , mesela arka ve tepde kabadır. Saçlar ortadan ayrılmış ve iki yandan arkaya doğru taranmıştır. Kulaklar tamamen saçların altında örtülü kalmıştır. Hilâl şeklinde bir taç başı süslemektedir. Saç dalgalarının işlenişinde gölge ve ışık oyunlarında fazla önem verilmiştir. Cild perdahlı ve nazik bir şekilde işlenmiştir. Nazarlar uzaklara ve yukarıya atfedilmiştir. Yüzde dalgın ve hülyalı bir ifade vardır. Üst göz kapakları hafif inik ve hilâl şekindedir. ¹Çyularak işlenmiş gözbebekleri kısmen üst kapakların altında kaybolur. Baş sağ tarafa çevrilmiş ve öne doğru hafif iyiktir. Yüz ince ve oval şekildedir. Bu portre üslûp bakımından bir evvel incelediğimiz portre ile yakınlık gösterir. Fizyonomi bakımından da iki portre arasında benzerlik vardır. Sikkeler üzerinde Faustina ile kızı Lucilla'nın portreleri birbirine çok benzer, hatta isimleri yazılı olmasa hangisinin portresi olduğunu tefrik etmek zordur. Wegener tarafından genç Faustina'ya izafe edilen Capitol müzesindeki baş ² ile Perge portresi büyük bir benzerlik gösterir. Perge portresinin sanatkârı bilhassa saçları daha mahirane işlemiştir. Fakat saç biçimi aynıdır. Hatta esas saç kütesinden ayrılan kulak hizasındaki küçük bukleler dahi aynıdır. Saçın çehreyi çerçeveleyiş şekli ve diadem de aynıdır. Bu başın , Faustina ile ilgisi sikkeler üzerindeki Faustina ile Lucilla'nın portrelerinin münasibeti gibidir. Bu suretle Perge portresini Lucilla'ya izafe edilebileceği kanatı hasıl olur.

¹.M.wegner ismi geçen eserde,
².ibid ,res.

11

8- Portre başı (env.no.322):Yapı malzemesi olarak kullanıldı¹ Bizans devrine ait bir evin kazısı esnasında bulunmuştur.Baş boyundan kırıktır,sol tarafta boyundan bir parça kalmıştır,fakat sağ tarafta kırık çeneye kadar girmiştir.Sol kulağın dış kenarı ve burnun tepesi kırıktır.Üst satıh kısmen iyi muhafaza edilmiştir.Yalnız yapı malzemesi olarak kullanıldı¹ için üzerinde harç lekeleri bulunmaktadır. Sol yanak ve şakak üzerinde koyu renk bir leke,sağ yanak,burun ve çenede daha açık renkte lekeler mevcuttur.Yüksek.24 cm.,geniş.19 cm., derin.22,6 cm.dir.Saçlar çok kısa traş edilmiş olduğundan kafatası şekli bütün teferruatı ile tebarrüz etmektedir.Kısmen iyi muhafaza edilmiş bazı kısımlardan saçların küçük çentiklerle belirtildiği anlaşılmaktadır,bu şekil saç tasvirine M.s.III yüzyılın 2nci çeyreğinden itibaren raslanır.Saç kütesinin başa geçirilmiş sıkı bir başlık şeklinde oluşu ve bunun alnın ortasında bir sivri teşkil edişi Philipus Arabs portreleri ile benzerlik gösterir.¹ Sakal kısa,küçük buklelerden teşekkül etmekte ve yüzü serbest bırakarak şakaklardan çene kemikleri üzerine inmekte ve çeneyi de yalnız altından kuşatmaktadır. Bu sakal biçimi Caracalla portrelerini² hatırlatır.Alında iki birbirine muvazi ufki kırışık mevcuttur.Alnın bittiği ve burnun başladığı yerde derin ve keskin bir girik,yüze enerjik bir ifade vermekte ve bu ifade yüzün şeklihi kareye yaklaştıran geniş çene kemiği tafafından desteklenmektedir.Göz hatları yuvarlak çizgi ile belirtilmiş,gözbebekler oyularak işlenmiş ve içinde bırakılan birer çıkıntı ile üzerine düşen ışık gösterilmiştir.Gözlerin dış kenarında küçük kırışıklar,burnun kanatlarından inen-derin ağız kenarlarına inen derin çizgiler,bu şahsın pek genç olmadığını ortaya koyar.Saç tasvirine göre bu portreyi III.yüzyılın ortalarına tarihlendirmek icap eder.Bu saç modasına göre sakalın da sınırları belirtilmiş kabarık satıh üzerine kazılmış küçük hatlarda gösterilmesi icap ederken,Caracalla modasının tatbik edilişi,eyaletlerde her zaman saray modasının hemen ve tam tatbik edilmediğini açıklar.Yüz şekilleri de aynı devir Roma portrelerine nazaran

¹ I.W.Teschau,Die Kunst der Römer,1940,s.244,res.198

² I.W.Teschau,aynı yerde,s.241,res.195

daha yumuşak işlenmiştir.Bu da Anadolu portre sanatında III.yüzyılın ortalarında dahi el'an yumuşak şekillerin hakim olduşunu gösterir.

Side'de

9- Bu baş ↓ Resmî Agora'da bulunmuştur.
Ağız, Çene ve burunun tepesi ^{zedelenmiştir} kırılmıştır.

Kulaklar kırık. Üst satır yangın neticesi oldukça harap durumdadır. Başın yüksekliği 29 cm. dir. Saçlar önde çok kısa kesilmiş

olup ~~3. yüzyıl~~ ~~uslubunda~~ ~~4. yüzyıl~~ ~~uslub~~ bakımından 3. yüzyıla girer.

Arkada ise saçlar uzun ve tamamen başka bir üslupta işlenmiştir.

Burada saçlar dalgalı hatlarla gösterilmiştir. Bu saç tarzı Augustus portrelerine benzer.

Şu halde portreyi arka kısımdaki saçların üslubuna göre Augustus devrine, ön taraftaki saç üslubuna göre 3. yüzyıla tarihlenmelidir.

Bu iki kısım saç arasındaki üslup ve moda değişikliği, portrenin geç devirde başka birinin portresi haline getirilmiş olmasıyla kabili izah olur.

Heykel bir niş içinde durduğu için ^{sebebiyle} portrenin arkası görülmeyeceği ~~durum~~ esas şeklinde bırakılmıştır. Başın

ilk defa bir Augustus Portresi olduğunu, hatta Primaporta heykelinin bir repliği olduğunu ~~şüphelen~~ ileri sürebiliriz.

Heykelle ait olması muhtemel bir kaide ve ~~sol kol~~ Paludamentum un dolandığı sol kol fragmanları bulunmuştur. Bulunduğu yere göre bunların başta beraber bir heykelle ait olduğu kuvvetle muhtemeldir. Kaide üzerindeki ayakların yalnız ayak oluşu ve duruş vaziyeti, Prima porta heykelin kine tamamen uyumaktadır. Sol kolun vaziyeti de ~~aynı~~ aynı heykelle benzer. Daha ~~sonra ki~~ bir devirde portre değiştirilmiştir. Yüze de de uslup ~~ya~~ değişiklikleri seçilmektedir. Saç ve sakalın işlenişine göre baş 3ü yüzyılın ikinci tarihine tarihlendirilmesi icap eder. Fakat gözler de gözbebeklerinin işlenmemiş olması Augustus devrine işaret eder.

Burada hangi imparatorun ikinci defa tasvir edildiğini tespit etmek mümkün değildir,

10 -

Portre başı (env.325)Side şehir kapısının kazısı esnasında avlunun ikinci ve üçüncü payeleri arasında iç tarafta bulunmuştur.ince grenli mermerden yapılmış olan bu eser fazla harap bir durumda elimize geçmiş bulunuyor.Ünde boyundan ufak bir parça mevcuttur.Arkada baş,kulak hizasından aşağı kırıktır.Gözün dış kenarından itibaren yüzün sol tarafı yukarıdan aşağı ayrılmış gibi kırılmıştır.Bu suretle sol kulak alnın ve yanağın bir kısmı ve aynı hizada derinlemesine arkadan baştan bir parça noksandır.Burun kâmilen,sağ kaş kısmen kırılmış,üst satır bazı yerlerinde çok bazı yerlerinde ise az aşınmış durumdadır. Başın yüksekliği 21,5 cm.genişliği 12,5cm.,derinliği 16,8 cm.dir. Kısa kesilmiş ve küçük tutamlar halinde tasvir edilmiş olan saç,kafatasının bütün şekillerini tebarüz ettirecek şekilde kıt ve yumuşak olarak başı örtmektedir.Bu saçlar önde alın üzerinde kısa ve kavisli bir kâkül teşkil etmektedir.Yüz sathının işlenişinde en küçük teferruata varıncaya kadar ehemmiyet verilmiştir.Saçın az kabarık sathî işciliğine mukabil yüz dolgun,etli ve yumuşaktır.Alnın kırışıkları yumuşakbir şekilde işlenmiştir.İki kaşın arasındaki kırışık sert bir çizgi ile değil hafif bir çukurla tebaruz ettirilmiştir.Kaş adaleleri plâstik bir şekilde belirtilmiştir.Gözler açık ve nazarlar canlıdır. Göz hadekaları yuvarlak bir çizgi ile gösterilmiş,gözbebeği^K yuvarlak oyuklarla ve gözbebeklerinin ortasında oyulmadan bırakılmış ufak prüzlerle gözlerin ışıltısı tebarüz ettirilmiştir.Burunun kanatlarında ağız ucunun doğru inen yumuşak hatlar,dudak uçlarının hafif sarkık şekli,yorgun,düşünceli ve yaşlı ilerlemiş bir kimseyi göz önünde canlandırmaktadır.Sakal tasviri saçından farklıdır.Sakallar kısa ve kıvrırcık küçük bukleler halinde olup,Gallienus devrinde meydana gelen sakal modasına uygun bir şekilde boyun üzerine de taşmaktadır. bıyıklar üstdudağı sınırlandırmakta ve uçları yanlardan aşağı sarkmaktadır.Dudaklar ince ve ağız sıkı kapalıdır.Üstdudakla burun arasındaki oluk bariz bir şekilde gösterilmiştir.Alt dudağın hemen altında ince

16
iki tutam sakal vardır.Saç ve sakal biçimi ve üslûbu bakımından bu baş Roma'da Palazzo dei Conservatori'de bulunan bir büst¹ ile büyük bir yakınlık gösterir.Bu büst arkeoloğlar tarafından Probus²(276-282) veya Carinus³(272-285) olarak isimlendirilmektedir.Bu büst ile Side başını karşılaştıracak olursak bunların pek çok noktalarda yaklaşıtlarına şahit oluruz.Saçlar her iki başta da cılız ve kısa,kavisli kâhkül çizgisi,alın kırışıkları,çatık kaş da iki başta aynı şekildedir.Hadika ve göz bebeğinin işlenişi,bıyık biçimi hatta alt dudağın altındaki ufak bir tutam halinde bulunan sakalın bulunuşu,esas sakalın şekli ve ufak ufak bukleleri tamamen tevafuk etmektedir.BU karşılaştırma sayesinde Side'de bulunan portrenin tarihini (M,s.III.yüzyılın son çeyreği) tespit etmekle kalmıyor aynı zamanda aynı devirde Anadolu ile Roma portre sanatının bazı farklarındada şahit oluyoruz.Roma büstü sert hatları ve kuru üslûbu ile geç antik devir ima ederken,yumuşak hatları ve canlı plâstik şekilleri ile Küçükasya başı antik heykeltıraşlık geleneğini el'an devam ettirmektedir.Fazla harap bir durumda olmakla beraber bu baş hiç şüphesiz iyi muvafak olmuş bir karakter portresidir.

1.Catalogue of the Palazzo dei Conservatori,British School at Rome,metin cildi,s.76,lev.cild.s.22,II,5

2.Strong,LaScultura Romana,cild II,lev.LXXVII

3.Catalogue of Palazzo dei Conservatori,s.76

11

Licinius portresi(env.no.315):M binasının orta nişinin önünde bulunmuştur. Zırhlı bir iparator tasviriolan bu heykele ait irili ufaklı 12 parça meydanaçıkarılmıştır.Baş oldukça iyi bir durumda elimize geçmiş bulunuyor. Yalnız burnun bir kısmı noksandır.Üst sathının kısmen aşınmış olmasına rağmen iyi işçilişi el'an kendini göstermektedir.Boyun ile birlikta yükseklişi 32,5 cm.,yalnız baş 29,5 cm.dir.Başın genişlişi 25 cm.,derinlişi 23,2 cm.dir.Alın nisbeten dar olup 4,7 cm.Yükseklişindedir,gözlerin arası bir hayli yakın,kulaklar hem büyük hem deöne dönüktür.Burun uzunca (7,4cm) Ağız oldukça küçüktür(4,8 cm.).Saçlar kısa kesilmiştir.Üst satıh önde ve tepede aşınmıştır,buna mukabil yandaki saçlar iyi bir durumda kalmış olduklarından,saçların işlenişi hakkında bir fikir edinmek mümkün oluyor. Saçlarla cild birbirinden keskin hatla ayrılmaktadır.Alın üzerinde düz ve ufkî bir hatla nihayetlenen saç kütlesi yanlarda mütenazır girikler ve şakaklarda gene mütenazır kavisler teşkil ettikten sonra sakala ulaşır. BU saç tasviri Severus Aleksander ile Gallienus devri arasında raslanan üslüptan farklıdır;orada saç kütlesi başa sıkı geçmiş bir bere gibi kabartma olarak işlenmiş ve bunun üzerine saçlar taşcı kalemi ile ya çizgilerle ve yahut nokta darbelerile belirtilmiştir.Burada ise saçlar ufak hilâl şeklinde küçük oyuklarla belirtilmiştir.Bu oyuklar aynı zamanda yüze doğru olmak üzere bir cihete tabidirler.Saç artık tabii şekilden uzaklaşarak tamamen tezyini bir manzara almıştır.Bu saç üslubunun benzerini Tetrarkhi devrinde buluyoruz.¹ Porphyr gibi sert bir malzemedden yapılmış olmasına rağmen Kahire müzesinde bulunan bir büst²,saç üslubu bakımından Side imparator heykeli ile büyük bir yakınlık gösterir.Sikkelerde yapılan mukayeselerde portrenin saç üslubunu gene aynı devir çervesine sokmaktadır³ Başın arkada aşafısında yuvarlak bir çıkıntı teşkil etmesi de gene aynı devrin karakteristik vasıflarından biridir.Sakal dasaçlar gibi cilden kesin bir şekilde tefrik edilmiştir.Hafif kabartma halinde konturları tespit edilen sakal kütlesinin kılları kısa ve ince tarama hatlarla tebarü

1.L'Orange ,ismi geçen eserde ,s.51-57
 2.Delbrueck,Antike Porphyrwerke ,lev.38/39
 3.L'Orange ismi geçen eserde,res.136 a,b,c;Delbrueck,Die Münzbildnisse von Maximinus bis Carinus,lev.57,1-4;lev.58,2,4-6;lev.60,1,2

18
ettirilmiştir. Bu hatlar muhtelif istikamette bir kaç dizi halindedir. Saç üslûbu gibi sakal da portreyi Diocletian devri ile Constantin devri arasına kaydetmektedir¹. İmparator heykelinin yandan alınmış resmi karakteristik hatlarını okumamızı kolaylaştırmaktadır. Arkada yuvarlak çıkıntı teşkil eden baş konturu, öne doğru dönük kulaklar, evvela şakulî bir şekilde düz inen alın bunu müteakip karakteristik çıkıntı, alt dudaktan sonra keskin bir girintiyi müteakip öne doğru kıvrık yuvarlak çene ve bunun altında belirgin hafif gerdan portre sahibinin karakteristik hatlarıdır. Yanaklar dolgun ve etlidir. Alının ortasında ufki ve derin bir kırışık mevcuttur. Bu kırışığın ortasından şakulî olarak derin bir hat iki kaşın ortasına uzanmakta ve burun başlangıcında iki kola ayrılmaktadır. Göz pınarları fazla derin oyulmuştur, gözbebekleri pelta şeklinde olup iyice üst kapakların altına sokulmuştur. Nazarları yukarı ve uzaklara tevcih edilmiş olan imparatorun yüzünde sakin ve iyi bir insanın ifadesi vardır. Baş zırhlı torso ile kırık kırığa intibak etmektedir. Boynu takviye için yapılmış olan destek, arkada saçın bittiği yerden boyunun boyunca devam eder. Kabartmalarla süslü muhteşem zırhtan² sol omuz üzerinden arkaya doğru atılan ve sol kolun üzerine dolanmış olan paludamentum'dan³ ve omuz üzerindeki büyük agraftan⁴ bu heykelin bir imparator tasviri olduğu anlaşılıyor. Portre üslûbuna göre bu tasvirin Diocletian ile Konstantin devri aralığında yer alabileceğini görmüştük, zamanını tayin ettiğimiz ve oldukça iyi bir durumda olan bu portrenin bir imparatora izafesi kolay bir iş değildir, çünkü bu devir imparatorlarının bize emin bir surette tanıtan heykeltraşlık eserler pek kıt olduğu gibi sikke tasvirleri de artık serahatini kaybetmiştir. Bu pek az mukayese malzemesi arasında, Constantin'in zafer takındaki Licinius portresi⁵ ile üslûp ve karakteristik portre hatları bakımından,

1. Delbrueck, aynı eserde, lev. 57, 1; lev. 58, 3-5; lev. 59, 3; lev. 60, 1

2. Delbrueck, aynı eserde, s. 12 vd.

3. A. Alföldi, Insignien und Tracht der römischen Kaiser, R.M., 50, 1935, s. 65 vd.

4. ibid., s. 65 ve not 4.

5. L'Orange, ismi geçen eserde, s. 50 vd., res. 129-132

Side imparator tasviri arasında büyük bir yakınlık görülmektedir. Saç biçimi ve işlenişi, kesin bir surette sınırlandırılmış sakal tasviri, kulakların öne doğru dönük vaziyeti, küçük ve kıvrık çene ve bunun altında beliren gerdan, ince üst dudağa mukabil kalınca alt dudak derin göz pınarları nihayet alnın aşağı kısmındaki şişkin kısım Constantin takındaki Licinius'un iki kabartma tasviri ile Side portresini birleştiren vasıflardır. Bütün bunlara rağmen aralarında bazı farklar da vardır. Kabartmalar üzerinde imparator oldukça yaşlı gösterilmiştir. Esasen Licinius 58 yaşında imparator olmuştur.¹ Side heykeli ise imparatoru genç olarak 30-35 yaşlarında göstermektedir. Roma eseri tarihi hakikate sadık kalarak imparatoru olduğu gibi gösterir. Halbuki Side heykelinde imparatorun yaşlılık hatlarından kaçınılmıştır. Bunun sebebini ideal portre sanatı geleneğinin burada el'an devam etmekte olduğunda aramak lâzımdır. Diğer taraftan imparatorun baş hareketi de Diadokh portrelerini hatırlatmakta ve hellenistik geleneğin devamına işaret etmektedir. Kazı esnasında heykele ait bulunan parçalar heykeltıraş Hakkı Çavuşgil tarafından restore edilmiştir.

1. RE. XII, St. 222

12 - Erkek başı (env.no.47) Perge şehir kapısı avlusunun arka tarafında bulunmuştur. Yükseklik: 0,28, genişlik: 0,29, derinlik: 0,28 cm. dir. Baş oldukça iyi bir durumda ele geçmiştir. ~~Yalnız~~ Alnın sağ tarafında ufak bir kısım kırılmıştır, bu yanda göz ve kaş ta zedelenmiştir. Üst dudağın sağ tarafı ve çenenin aynı tarafı kırılmıştır. Alnın ortasında ve sol yanakta çatlaklar mevcuttur. Sol yanağın çene kemiği hizasında bir kırık mevcuttur. Boyundan yalnız az bir kısım kalmıştır. Fakat bütün bu kırık zedelenmeler çok ehemmiyetsiz olup portre sahibinin karakterini tahrif edecek mahiyette değildir. Üst satah oldukça iyi muhafaza edilmiştir, bilhassa burnun sağlam kalmış olması ki pek nadirdir, yüzün fizyonimisi hakkında ve portre sahibinin karakteri hakkında tam bir ^{bilgi} edinmemizi sağlamaktadır. Saçlar başa sıkıca geçirilmiş bir başlık şeklinde olup tamamen üslûplaştırılmış bir üslûpta işlenmiştir. İşçilik kaba demek pek yerinde olmasa gerek, çünkü cild işçiliği itinalıdır. Arka ve tepe saçları, seyirciler tarafından görülemediği için kaba taslak bir halde işlenmiştir. Alnın ortasında ufki, iki kaşın arasındaki iki şakulî ve burun başlangıcındaki derin ufki kırışık çizgileri ve yanakların gergin olmayıp çökük oluşu, portre sahibinin ilerlemiş yaşına işaret eder. Gözbebekleri ^{az} derin oyuklar halinde, göz hadekaları da yuvarlak çizgilerle belirtilmiştir. Nazarlar yukarıya uzaklarda sabit bir noktaya tevcih edilmiştir. Fakat bu bakış emin ve enerjik bir mana taşır. Kulaklar çok ufak ve basit bir tarzda şekillendirilmiştir. Sakal ve bıyık tamamen traş edilmiştir. Bu baş iyi muvafak olmuş bir karakter portresidir. Üslûp bakımından Atina National Museumda¹ bulunan bir baş ile büyük bir yakınlık gösterir. Bilhassa saçın işlenişi bakımından bu iki baş birbirine çok benzer. Gözlerin işlenişi de aynıdır. Keskin hatlarla tebaruz ettirilen göz kapakları konturları, az oyulmuş gözbebekleri ve etrafında hadekanın çizgilerle belirtilmesi aynıdır. Kulaklarda her iki portrede kaba ve basit bir şekil arzeder. Yalnız bizim portremiz sakalsızdır. Galerius ve Constantin zafer taklarında görüldüğü gibi IV. yüzyılın başlangıcından itibaren sakalın tamamen traş edilme modası çıkmıştır. Atina başı gibi Perge portreside üslûp bakımından Tetrarkhi devrine tarihlendirilmektedir.

¹ L. Orange, ismi geçen eserde, res. 55-57

13-

Erkek portresi (env.no.423); Side'de deniz kenarındaki Mausoleumun kazısı esnasında bulunmuştur. Yüksekliği 29 cm., genişlik: 18,5 cm., derinlik: 23 cm. dir. Bununun bir kısmı kırıktır, sol yanığı ve çenesi zedelenmiştir. Üst sathı biraz aşınmıştır. Saç kısa kesilmiş olup yeknesak bir kütle halinde işlenmiştir. Bu kütle- kütle üzerinde saçlar ince çizgilerle hafif bir tarzda işlenmiştir. Önde kâkül halinde düz kesilmiş saçlar alnın bir kısmını örter. Gözler iri ve açıktır, gözbebekleri nisbeten büyük yuvarlak delikler halinde işlenmiştir. Bu portre sabit ve donmuş kalmış nazarları ile seyirci üzerinde derin bir tesir bırakır. Büyük ve öne doğru dönük kulaklar, ince ve sıkı kapanmış dudaklar da karakteristikler. Cild yumuşak bir maddeden adeta plâstrinden şekillendirilmiş bir tesir uyandırır. Yüz sathı çok hareketli olarak yapılmıştır. Kıvrık toparlak çene ve altında beliren gerdan, gözlerin altındaki çöküklük, hareketli alın sathı portreye müsavver bir sanat eseri karakteri bahşeder. Bu önemli portrenin kime ait olduğunu bilmiyoruz. Bu şahıs belki de muhteşem mausoleumun sahibidir. Karakteristik nazarları ile bu portre bize Constantin devri portrelerini hatırlatır. Portre 4.yüzyılın başlangıcından beri modaya uygun olarak sakalsız tasvir edilmiştir. Daha önce incelediğimiz Perge geç antik devir portresine nazaran daha geç bir devre ait olduğunda şüphe yoktur. Binenaleyh portreyi 4.yüzyılın ilk çeyreğine tarihlemek mümkündür. Esasen Mausoleumda Prof.Mansel mimari tezyinatına göre bu tarihe kaydetmektedir.

14 - Bu baş Sidede Hamam yanındaki caddem
 kazısı esnasında bulunmuştur.
 yüksekliği 26,5 cm. dir. Bunu zedelen-
 miştir. Sattırta bazı kırık zedelerden
 hariç umumiyetle üst satır da dahil
 iyi durumdadır. Baş kübik şeklinde
 kütleli bir manzara arz eder. Şaşı sakal
 kısa kesilmiş. Başta sarmaşık çelengi
~~vardır~~. yapraklarından yapılmış bir
 gelenkle süslüdür. Alın üzerinde saf
 sınırlı iki yanda içeri doğru giriktir.
 sakal ve büyük kalın darbesi ile fakat
 adeta cildin içine nüfuz eden çizgilerle
 belirtilmiştir. Boyun ~~da~~ da çehre gibi
 masif ve kütlelidir. Alın ~~üfki~~ ve ~~itinal~~
 inhinalı iki çizgi vardır. Kaşların dış ucunda
~~birer~~ birer ufki çizgi daha vardır.
 Kaşların arasında ortada bir derin uzun
 şekilli kırışık, iki yanında ikişer tane
 daha vardır. Üst satır itinalı bir
 şekilde işlenmiş, kaşların zedeliidir
 fakat kaş kıllarının plastik bir şekilde
 gösterildiği fark ediliyor.

~~Göz bebeklerinde ışık kırılması da belli~~

Gözlerin bebekleri: mercimek şeklinde
 ışık refleksleriyle yadeli bir şekil
 almıştır. nazarlar yukarı tescih edilmiştir.
 gözlerin altında ^{ki} ~~Göküktür~~ gölge hareketleri
 yüze yorgun bir ifade vermektedir.
 yanakların sarkık oluşu ve burun ^{un} ~~ta~~
 iki yanından ağız kılıklarına doğru
 inen derin hatlar bu şahsın yaşlılığına
 işaret eder. Utinal bir şekilde modelle
 edilen ağız sıkı bir şekilde kapalı
 ve uçlar ~~yukarı~~ hafif bir şekilde yukarı
 müteveccihdir. ~~Bu yüze~~ Gene Yuvarlak
 ve ^{öne} ~~G.K.K.H.~~ ~~Nazarlarda~~ ifadenin
^{gözlerde} ~~nazarlarda~~ konsantrasyon oluşu, bu
 portreyi Geç antik portreleri arasında
 koymamızı sağlar. Kitabesi ile 323-337
 seneleri tarihlendirilen bir başta büyük bir
~~benzerlik~~ benzerlik gösterir.

Saçların uslubu, kaşların plastik bir
 şekilde tasviri, göz kapaklarını gösteren
 hatlar, ~~gözlerin bebeklerinin tasvir şekli~~
 gözlerin içinin ~~iris~~ iris dairesi ve mercimek

24
şeklinde gösterilen bebekler ~~bu~~ bu iki başta
aynı tarzda olup ~~geç devir~~ geç antik
devir portrelerine beka bul eder.

? Bu ~~nan~~ karşılaştırma sayesinde başlı 4 cü
yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirmek
mümkündür. Bu Side başı daha yumuşak
ve plastik şekilleri ile ~~yunan sanat~~
hellenistik sanat traditionunu hala
muhafaza etmektedir.

Side ve Pergede yapılan kazılar
neticesi Roma portre sanatının muhtelif
devirleri için önemli misaller elde etmiş
bulunuyoruz. Bunlar kısmen ~~Anadolu~~
küçük asya Roma devri portre sanatında
bazı boşlukları doldurmaktadır.

Bu portreleri çok defa batı Roma
portreleri ile karşılaştıracak tarih-
lendirmeye ve ~~husus~~ sanat hususiyet-
lerini tebaruz ettirmeye çalıştık.
Side portresinin yunan ve hellenistik
karakter taşıdıklarını ve deima daha
canlı olduklarını gördük.

Hatta geç antik devirde dahi hellenistik
~~ve sanat~~ heykeltıraşlık geleneğinin ~~çok~~
 devam ettiğini müşahade ettik.

~~Side de bulunan bazı heykeltıraşlık eseler~~

Aceba ~~Side Portre sanatına~~ ^{Burada} bilhassa

geç antik devirde ^{Portre sanatında} büyük rol büyük
 rol oynayan Aphrodite me ekolünün

tesiri vardır diye bir şual hatıra
 gelebilir. Aphrodite ^{mektebinin hususiyeti} ~~Portre sanatının~~

bilindiği üzere, mermerden yapılmış
 eserlerde metal karakteri göstermesidir.

Fakat ne ~~iki~~ eskilerde ne de geç

antik devir portrelerinde bu hususiyete
 rastlamadık. ~~Hatta~~ Bilakis Side

Portreleri yumuşak ve plastik bir
 karakter taşırlar. Hatta geç antik

devir eserlerinde dahi yumuşak ~~model~~

şekil verme uslubu Calibi dikkettir.

● ~~Roma portreleri ile~~ yaptığımız

Karşılaştırmalarda batı Roma portre

Sanatının bütün inkişafını takip

etmemi edildiğini, fakat esasın

Anadolu-yunan sanat geleneğine bağlı

Kalındığını gördük . Ancak bu sayede
Anadolu Roma portreleri batı Roma
ve ~~çizimler~~ batı Roma çizimleri portre-
lerinden tercih edilebilmektedir .

I & my colleagues in Turkey

Ladies and gentlemen, it is a great pleasure and, at the same time, a great honour for me to speak in your presence of the excavations we have taken in Side and Perga. I should like to thank with all my heart professor Toynbee, who has been so very kind as to make this occasion possible. kindly given me this possibility.

The excavations in Side and Perga, the two most important cities of Pamphylia, are carried out by the Faculty of Arts of the University of Istanbul with the help of the Turkish Historical Association.

In Perga we have worked so far on the West Necropolis, the city-gate and the colonnaded street.

resim göster

In Side, where we concentrated most of our efforts, we have excavated up to now four temples, the city-gate, the colonnaded street, the Agora, part of a building which is probably the gymnasium, the nympeum, three fountains, and an important part of the theatre. The bath built in the late antique period has also been excavated and, after being restored by engineer Ragip Devres, who has also generously financed this part of our work, become a museum for all the sculpture discovered in Side. During the excavation of all these buildings and monuments, a great number of statues was found. The portraits sculpture constitutes an important part of these finds, and is the main subject which we will discuss tonight.

2 an sains to

1. This portrait was discovered during the excavation of the theatre. One fourth of the right side of the face is broken, and so is the nose. The mouth, the chin and the hair are partly damaged. The portrait was meant to be inserted into the body of a statue. The hair, as well as the part of the face which is preserved, shows this head to be a portrait of Augustus. The hair style which is

typical of Augustus can be seen, especially in the hair framing the forehead. And the lines on the forehead are also similar to those seen in the other portraits of the emperor. The part of the hair which is preserved is entirely in accordance with the Prima-porta type of Augustus. However the full fleshy face of the Side portrait is unlike the facial features of the Prima porta statue. This difference can be explained by the general difference between Roman portraits from the West and those from the East of ^{the} Empire.

2. ~~This portrait constitutes the main decoration of the altar of a tomb discovered in the necropolis. The bust which is thirty nine centimeters high, is straight at the bottom, and includes the upper part of the arms. The man portrayed wears a chiton and a himation like the figures which stand besides him. His hair forms of a short thick fringe. As he has no beard and as the pupils of the eyes are not drilled in, we can say that this bust belongs to the period before the age of Hadrian. C. Bosch dated the altar by the form of the letters in the inscription ΑΥΛΟΣ ΕΡΩΝΙΟΣ~~
ΑΥΛΟΥ ΕΡΩΝΙΟΥ in the end of the Trajanic period or the beginning of the Hadrianic period.

3. This bearded head was found in Perga. It is 37 cm. high. its nose is broken, and its eyes, mouth and beard are rather damaged. Although its surface is quite deteriorated, one can still see that it is the work of a painstaking craftsman.

This portrait ^{bears} the characteristic features of Emperor Hadrian. A head in the Museo Nazionale in Rome provides the best parallel to our head. In both these portraits, the head is slightly

energetically

lifted up and energetically turned sideways. The way the hair is arranged is also very similar. Especially the locks on the right side bear ^{but} ² great resemblance to the locks on the left side of the portrait in Rome. The locks have pointed ends and this is characteristic of both portraits. In the other portraits of Hadrian the front locks are curled up. The resemblance ~~between~~ ^{between} the fleshy cheeks, the beard, and the moustache ~~of~~ ^{of} the two heads is so great that we may say that these ~~two~~ two portraits are replicas of the same ^{type} type. However, the head found in Perge is modelled with greater freshness and is more lively. This difference is due to the difference ^{between} ~~of~~ the personal styles of the two artists. The artist of Asia Minor has remained faithful to the Hellenistic baroque tradition.

4. This head of a veiled woman was also found in Perge. It is 48 cm high and was part of a statue of a ^{draped} draped woman. The nose, the mouth, and the chin are chipped off. ~~The right part of the forehead and the right cheek show impressions of tree-roots.~~ The pose of the head reminds one of the portrait of Hadrian. It is slightly turned aside and lifted up. The cloak is pulled over the head which is encircled by a diadem. The wavy hair is parted in the middle and is ^{comb} ~~combed~~ ^{brushed} over the ears, forming a ^{bun} bun at the ~~back~~ back of the head.

Although the portrait is damaged, it is still possible to see that the features bear a resemblance to the coin portraits of Sabina. Compare the shape of the forehead, the hair style, the diadem, and the profile in general. We can also compare the Perge head with

portraits of Sabina in the round. For example the head in the Museo Nazionale in Rome looks very much like the head in Perga. The ~~high~~ ^{veal} high cheek-bones, the pointed face, the shape of the veil and the diadem, the corners of the eyes, and the small mouth are features which these portraits have in common. In the head from Rome, however, the pupils of the eyes have been drilled in. The plastic rendering of the eyes, a novelty which began in the time of Hadrian, was probably not yet adopted in Asia Minor. The eye-balls are left smooth in the Perga portrait of Hadrian which we have just seen.

The ~~expression~~ melancholy expression of the face is a feature, common to both Sabina portraits. Sabina did not have a happy family life and this expression of sadness is typical of all her portraits.

Our ¹ ² comparison shows that the ^{Perga} ~~Side~~ portrait is more idealized. In general, this idealization is a characteristic of Asia Minor portraits. ^{Lydiya}

5. This head was discovered during the excavation of the south-eastern gate of the Agora in Side. It is made of white, fine-grained marble and is twenty-three and a half centimeters high. The head is broken off below the chin, and only a few centimeters of the sides of the neck have survived. The hair is chipped off in various places, and so is the tip of the nose.

4'den eksik kısım :

Although some portions of the portrait are missing, it is ~~po~~ still possible to see that the features of the face bear a resemblance to the Sabina portraits that we see on the coins. There is a striking similarity between the coin and the ^{Perga} Sabina portrait from the point of view of the shape of the forehead, the hair style, the diadem and the profile. We can also compare the Perga head with the other plastic portraits of Sabina. For example the head in the ⁹Thermen Museum looks very much like the head in Perga. The high cheek bones, the pointed face, the shape of the veil and the diadem, the pronounced corners of the eyes, and the small mouth are common features of both these portraits. However in the head found in Rome, the pupils of the eyes ^{are} are carved. The carving of the eyes, a novelty which began at the time of Hadrian, had probably not yet been adopted in Anatolia. The eyes are not plastically carved in the portrait of Hadrian which we have already mentioned that is in ^{the} (the portrait found in Perga. The expression of melancholy is a common feature of ^{both} the Sabina portrait ^{and} as well as the Perga one.) Sabina did not have a happy family life and this expression of sadness is ~~xxxxxx~~ typical of all her portraits. When we compare these two, we see that that the Side portrait is a more idealized one. Anyway this idealization is ^{is} characteristic of the Asia Minor portraits.

The beard ^{is} slightly damaged on the left side. ~~There is a deep crack on the left side of the forehead.~~ The hair is ^{or} ~~combed~~ ^{brushed} onto the forehead in short, thick curls. But at the back of the head it is left in a single mass^e. This shows that the head was meant to be seen only from the front. And the fact that the hair at the top of the head is not carved with great care, shows that the statue to which it belonged was placed high up.

The highly polished face forms a sharp contrast to the mass of the hair. The features of the face are modelled with great care, and even the smallest details have not been neglected. All parts merge into one another, and even the lines of the forehead are not rendered by sharp incisions^{insigns}, but by soft modelling of the marble. The interplay of light and shadow makes the face come alive. The upper eyelids are slightly ~~drooping~~ drooping. The pupils are deeply drilled in immediately below the eyelids giving the impression of an upward glance. There is a faint swelling below the eyes and the ~~cheeks~~ cheeks are slightly hollow. The nose is fine and fairly short. Soft lines lead from the nostrils to the corners of the mouth. The strong jaw makes the thin-lipped^{lip} mouth look even smaller. The short beard - indicated by short strokes of the chisel - frames the face without covering the cheeks. There is only an embryonic moustache consisting of two tufts of hair at the corners of the mouth.

This is the portrait of a man full of energy, but thoughtful and

slightly sad at the same time. The expression of the face changes in ~~under~~ different lights: sometimes it appears more harsh and energetic, sometimes rather melancholy.

No inscriptions were found with the head to show who was the sitter. And no fragments of the statue could be discovered. The hair-style and the treatment of the surface seem to prove that the head belongs to the Antonine period. This becomes very clear when we compare the head with the youthful portraits of Marcus Aurelius, and especially with a head in the Museum of the Forum Romanum. In both portraits, the hair looks like a wig. The arrangement ~~in~~ of the thick fluffy curls ~~above~~ framing the forehead is similar. The contrast between the polished face and the rough mass of hair; the shadow cast by the wavy hair above the forehead; the spiral curls; the deeply drilled-in pupils; are all characteristics shared by both portraits. It is true that in the portrait of the young Marcus Aurelius the hair is worked with greater care, and the drill channels are deeper. Nevertheless both portraits are identical in style, which is especially apparent in the treatment of the eyes and their surrounding, in the sparse beard, and in the form of the moustache. A similar beard can also be seen in the portrait of Lucius Verus in the Vatican Museum. These parallels do not only help us in dating the Side portrait, they also show us that the fashion and the style of the court were faithfully followed in this province. The portrait of

the youthful Marcus Aurelius dates from the year 147, and that of Lucius Verus from about hundred and forty-five to hundred and fifty. The Side head, therefore, may belong to the middle of the second century.

6. This portrait head was found during the excavation of the city gate in Side. It is ³¹thirty-one centimeters high. Although it is greatly damaged, some better preserved parts of it allow us to form an opinion on its style and date. Nose, mouth, chin and right cheek are badly damaged. The eyes, the forehead, and the hair on ~~top~~ the top of the head are in a better condition. Only the right temple with a part of the beard, and the hair at the back of the head are well preserved. From what is left of the neck we can see that the head was turned to the left and slightly ~~inclined~~ ^{down} bowed down. The hair consists of short fluffy curls and covers part of the ears. The same sort of short curls can also be seen in the beard. There is no sharp dividing line between beard and cheek. The drill channels are deeper in the beard than in the hair. The corners of the eyes and the pupils are drilled. The traces of a line across the forehead and of two deep vertical lines above the nose are still visible. The big eyes are deep-set. They seem to glance upwards and into the distance. On those parts of ^{the} cheeks and neck which are better preserved we can still see the original carefully polished finish of the surface. The

style of hair and beard and the drillwork show that this head belongs to the Antonine period, most probably to the middle years.

7. This is a portrait statue found in Perge. The head was broken off but fitted ~~in~~ the torso perfectly. The statue is a variant of the Pudicitia type, the original of which dates from the second century B.C.

With the exception of the nose, the head is in excellent condition. Part of the mantle is pulled over the back of the head like a veil. The head is slightly bowed and inclined to the left. The hair is parted in the middle and frames the forehead in a ~~triangular~~ ^{Cozy angular} line. The hair is ~~combed~~ ^{brushed} back over the ears and gathered in a thick knot ~~at the~~ in the nape of the neck, showing under the veil. The hair framing the forehead is arranged in ^{aid} rigid waves. The spiral band ^{ey} ~~in~~ which encircles the head - this band might be a twisted strand of hair - emerges partly from under the veil and reminds of a diadem. The face is polished with great care, and this brings out clearly the contrast between ~~hair~~ skin and hair. Although photographs of this statue taken from below give the impression that the face is long and oval, it is round in fact. The nose is fairly straight. The heavy eyelids partly cover the irises and pupils of the eyes, which makes the latter look a little sleepy. The mouth is small and well shaped. Below the small round chin we see a pronounced double-chin.

In order to identify the portrait we will first have to consider the inscriptions which were discovered together with it. Inscriptions on three statue bases mention the names of Plotina, the wife of Trajan, of Marciana, the sister of Trajan, and of Matidia, Marciana's daughter, Hadrian's mother-in-law and Sabina's mother. Considering the hair style, which plays a more important part for the dating of the portraits of Roman ~~women~~ women than it does for the dating of the portraits of Roman men - could the Perga statue be identified with any one of these three women?

The hair style of Plotina, Marciana, and Matidia is a continuation of the hair-style of the women of the Flavian period. The hair is arranged above the forehead like a high ~~xxxx~~ crown and consists of several rows of curls. Plotina's hair style is slightly simpler although the hair still remains quite high. In the portraits of Marciana and Matidia and some of those of Sabina the hair forms a coil ~~of~~ consisting of two or three layers. The hair-style of the Perga portrait is entirely different. It bears a strong resemblance to the portraits of the Younger Faustina. We see the same twisted band on the latter's coin portraits. The heavy eyelids, too, are characteristic of the ^{le} Antonine period. It would appear then that our statue has ^z nothing to do with the inscribed bases just mentioned. When we compare it, however, with other portraits of the Younger

¹
Faustina, we see striking similarities, not only with regard to the hair style and the style in general, but also to the physiognomy. We are, therefore, justified in thinking that the Paerga statue is a portrait statue of the Younger Faustina, wife of Marcus Aurelius.

8. This portrait of a woman with a diadem was found in front of the triumphal arch in Perge. It is thirty-eight centimeters high. The nose and the mouth are entirely broken away and so is the left part of the chin. The rest of the head is well preserved. The front part is carefully carved, but the parts which were not to be seen, namely the back and the top of the head, are left rough. The hair is parted in the centre and combed back, completely covering the ears. The head is decorated with a crescent-shaped diadem. Great emphasis has been placed on the interplay of lights and shadows in the hair. The flesh parts are polished. The eyes seem to be glancing upwards and into a distance. The slightly drooping eyelids are crescent-shaped. The pupils are partly covered by the eyelids. The head is turned to the right and slightly bent. The delicate face is oval-shaped. Both from the stylistic and the physiognomic point of view this portrait shows similarities to the one which we have just studied. The coin portraits of Faustina and her daughter Lucilla look so much alike that it would be difficult to distinguish between them/were it not for the legends. A head in the Capitoline Museum in Rome, which

has been identified as the Ypunger Faustina by Wegner, bears a certain resemblance to our head. The hair style and the diadem are similar, although the craftsmanship of the Perga head shows greater skill. On the other hand, the resemblance between the Capitoline ~~head~~ and the Perga heads is of the same degree as that between the coin portraits of Faustina and Lucilla. And for this reason I feel justified in seeing in the Perga head a portrait of Lucilla.

9. This head of a man was found re-used as building material in a Byzantine house in Side. The head, which is twenty-four centimeters high, is broken off at the neck. The rim of the left ear and the tip of the nose are chipped off. The face is well preserved, but as it has been used as building material, it shows traces of mortar. The hair is indicated by short strokes of the chisel. This ~~fashion~~ technique began to come into general use in the second quarter of the third century A.D. The hair-style - a kind of cap closely fitting the skull, and receding at the temples, reminds^{us} of portraits of Philippus Arabs. The short beard, which consists of little curls, frames the face and covers only the lower part of the chin, reminds^{us} of portraits of Caracalla. There are two parallel ~~horizontal~~ lines ~~xxx~~ across the forehead. The deep groove at the root of the nose and the large jaw give the face an energetic expression. The irises are incised and

the pupils drilled in the shape of a bean. The wrinkles round the eyes and the two deep lines which run from the nostrils to the corners of the mouth, show that the sitter was not a very young man. By the hair-style the portrait should be attributed to the middle of the third century. At that time, generally the beard, as ^{well as} the hair, was indicated by short chisel-strokes. The fact that in our case we see a treatment of the beard more ^{akin} ~~skin~~ akin to the fashion of the time of Caracalla shows that in the provinces the court fashions were not always imitated at once and completely. In this face, too, the features are softer than in ~~the~~ contemporary western Roman portraits. This softness is one of the distinguishing marks of Asia Minor portraiture, which is prominent even in the third century.

10. This head was discovered in the so-called building M at Side, which may have been perhaps a gymnasium. The mouth, the chin, and the upper part of the nose are damaged. The ~~heard~~ ears are broken off. The face is damaged by fire. The head is twenty-nine centimeters high. The hair, which is cut very short in front, shows a style belonging to the third century. The hair at the back, however, is long and in an altogether different style, which reminds us of portraits of Augustus. Thus if we were to go by the style of the back of the head we would have to ~~date~~ assign the head to the time of Augustus, whereas the hair above the forehead clearly points to the third century. This discrepancy can be explained

by the assumption that we have before us a portrait of Augustus which was later re-worked and transformed into the portrait of a different emperor. As the statue stood in a niche so that its back could not be seen, the sculptor did not bother to change that part of ~~the~~ it. The original portrait was possibly a replica of the Prima Porta type of Augustus. A base ~~and~~ with bare feet ^{and} fragments of a left arm wrapped in a paludamentum were also found, and the place where these pieces were discovered makes it very probable that they were part of the statue to which the head under discussion belonged. ~~The position of the bare feet on the base bears a striking similarity to the Prima Porta statue of Augustus. The left arm, too, resembles that of this statue.~~ The ~~reworked~~ front part of the head was, as we have already pointed out, re-worked in the third century. Only the eyes, which are not drilled, were left in their original form. ~~Which~~ Which third-century emperor it was | who was to take the place of Augustus, cannot be made out with certainty.

11. This head was found during the excavation of the city gate in Side. It is made of fine-grained marble and is greatly damaged. The head, which is twenty-one ^{21,5} and a half centimeters high, is broken below the chin with a ² tiny fragment of the throat still extant. The left side of the head is broken off

in a line ^{to} touching the outer corners of the eye. The nose is chipped ^{off} off, the right eye-brow damaged, and the face is damaged in various places. The short hair, ~~which~~ fits the skull like a cap, and forms a short fringe above the forehead. The face has been modelled with the greatest care to the last detail. Although the hair is thin and not skilfully chiselled, the face is full, fleshy, and soft. The forehead is lined. Instead of vertical lines above the nose there is a slight ~~indentation~~ dent. The eyes are wide open and have a lively gaze. The irises are incised and the pupils drilled in. The lines round the mouth, the slightly drooping corners of the mouth, ^{by} emphasize the features of a tired, thoughtful, elderly man. The style of the beard is different from that of the hair. The beard consists of short curls and spreads over the throat in a way which reminds us of the beard-style of the time of Gallienus. The lips are thin and the mouth is firmly shut. With regard to the style of hair and beard, this head shows a striking similarity to a bust in the Palazzo dei Conservatori in Rome. This bust has been identified by scholars as either ²¹ Probus (two hundred and seventy-six to two hundred and eighty-two) or ² Carinus (two hundred and seventy-two to two hundred and eighty-five). \emptyset In both heads, the hair is thin and short and frames the forehead in a curved fringe. Both ~~heads~~ heads have similar lines. Compare also the eyes, the shape of the moustache,

the wisps of beard below the lower lip, and the tight curls of the beard. The Roman bust helps us to date our head in the last quarter of the third century. But at the same time the comparison shows up clearly the differences between ~~contemporary~~ western Roman portraits and those from Asia Minor of the same time. Whereas the Roman portrait shows the dry, hard style of the late antique period, the soft features and the lively forms of the Asia Minor head still follow the tradition of classical sculpture.

12. This portrait statue was found in the central niche of the so-called building M at Side. Twelve fragments of different sizes belonging to this statue, which represents an emperor wearing a cuirass, were also found. The head is more or less well preserved, only part of the nose is missing. Although the surface is partly worn, one can still see the careful workmanship. The total height of the head is thirty-two and a half centimeters. The forehead is rather narrow, the eyes are close-set, and the big ears stick out. The nose is rather long, the mouth by comparison ^{2m} small. ~~The hair is short~~ In front and on the top of the head the hair is slightly damaged, but on the sides it is well preserved. A clearly defined line separates the hair from the skin. The ~~hair~~ short hair is cut straight in front, ^{2nd} meets the beard framing the temples ^{C temples} and cheeks in a curved line. This hair style is different from that of the period between the reigns of Severus Alexander and Gallienus. In that period, the hair fits the skull like a cap worked in high

figures

relief and is indicated by short strokes of the chisel. But in our head, the hair is indicated by small crescent-shaped strokes. These strokes are all curved in the same direction, that is, towards the face. Thus the hair becomes almost an ornamental pattern. Parallels to the hair style can be found in the period of the Tetrarchy. A porphyry bust in the Museum in Cairo shows a striking similarity to the Side statue with regard to the hair style. The rounded outline of the back of the head is another characteristic of this period, shared by both portraits. The beard, like the hair, is separated from the skin by a clearly **de**defined line. The contours of the beard are slightly raised, and the beard itself is indicated by short lines which run in different directions in several rows above one another. All these features are typical of the period ^{**Daxoklisin**} ~~but~~ between Diocletian and Constantine. The projecting ears, the forehead with its characteristic ^{**bulge**} bulge above the eyes, the round chin, separated by a sharp line from the lower lip, and the slight double-chin, all seem to be individual characteristics of the sitter's physiognomy. The cheeks are full and fleshy. The forehead is lined. The ~~lens-shaped~~ pupils of the eyes are drilled in the shape of a lentil. They are partly covered by the upper eyelids. The eyes glance upwards and into a distance, and there is a calm and benign expression in the face. The head which was found separately fits the cuirassed torso perfectly. The form of the cuirass decorated with reliefs, the paludamentum, ^{**Kuyuras**}

which is flung over the left shoulder and wraps the left arm, and the big brooch on the shoulder make it certain that this is the statue of an emperor. The decoration of the cuirass finds its closest parallels in the Antonine period. Compare for instance the cuirass statues of Antoninus Pius in Dresden and of Marcus Aurelius in Alexandria.

It is not very easy to identify our statue with any degree of certainty. We have already seen that the style of hair and beard point to the tetrarchic period. The cuirass however cannot have been made later than ²¹in the Antonine period. Again, it seems, *that we are* ~~are we~~ confronted with the fact that an earlier emperor statue was transformed at a later date. On closer examination the re-working becomes quite apparent in the head. It is in its present state too small for the body. In giving the head a new face the late sculptor had to remove part of the original relief.

~~which is flung over the left shoulder and wraps the left arm, and the big brooch on the shoulder make it certain that this is the statue of an emperor.~~

We have stated that the style of the head points to the period between Diocletian and Constantine. ~~Even so it is not easy to say which emperor was portrayed.~~ For ^{SKimetaiz} very few emperor portraits in the round have survived from this period which could give us a clear idea of the physical appearance of these emperors. And the coin portraits are all schematized. In spite of the scarcity of comparative material at our disposal we can, however, say that there is a certain similarity between the Side portrait and the portrait of Licinius on the Arch of Constantine. Compare the shape of and the workmanship of the hair, the clear outline of the beard, the projecting ears, the small chin thrust forward with the double-chin underneath, the thin upper lip in contrast with the rather thick lower one, the deep-set eyes and the bulge in the forehead. There are also certain differences between the two portraits. The emperor portrayed in the reliefs of the Arch is ~~rather~~ an elderly man. Licinius began his ^{reign} reign when ^{he} was fifty-eight years old. The Side statue, on the other hand, portrays a young man between thirty and thirty-five. If in spite of this we think that the Side statue is a portrait of Licinius, we have to assume that the Roman portrait is more realistic, while the Side statue avoids the characteristic features of old age. In this ~~province~~ province sculptors were obviously still faithful to the

artistic tradition of the idealized portrait. The movement of the Side head reminds us of the portraits of the Hellenistic rulers and points to the survival of the Hellenistic tradition.

13. This head was found at the back of the courtyard of the city gate at Perga. It is twenty-eight centimeters high. The head is in rather good condition. A small piece of the right side of the forehead is broken off, and ~~the right eye and eyebrow are damaged.~~ ^{there are chips in} ~~The right side of the upper lip and the right side of the chin are chipped.~~ ^{in various places} ~~There are chips in the middle of the forehead and on the left cheek.~~ Only a small portion of the neck has been preserved. But the damage is on the whole insignificant. The surface is in rather good condition, and the fact that the nose is preserved - a rare feature with ancient heads - gives us a better idea of the physiognomy and character of the sitter. The hair fits the skull like a cap and is chiselled in a highly stylized manner. The hair on the top and at the back of the ~~head~~ ^{head} have been more or less neglected, as they were not visible to the ~~spectator.~~ ^{spectator.} The lines and wrinkles of the face, and the hollow cheeks indicated the advanced age of the sitter. The pupils of the eyes are ~~not~~ drilled in rather shallow, and the irises are incised. The eyes seem to gaze upwards and into the distance. But there is an expression of self-confidence and energy in this glance. The ears are very small. The face is clean-shaven, without moustache or beard.

A head in the National Museum at Athens shows a ^{striking} stylistic similarity to our head. Compare, for instance, the way the hair is worked; the eyes; the sharp contours of the eyelids, the pupils and the irises. In both portraits the ears are not worked in great detail. The Athens head, it is true, has a pecked beard. But on the Arch of Constantine both bearded and beardless fashion appear side by side, and the Perga portrait as well as the head in the Athens Museum belong most probably to the beginning of the 4th century.

14. This portrait of a man was found on the sea shore in Side during the excavation of a Mausoleum. It is twenty-nine centimeters high. Part of the nose is broken off, the left cheek and the chin are damaged. The surface is slightly worn. The hair forms a rather thick compact mass, in which the individual hairs are indicated by ^{skre} thinly chiselled way lines, just scratching the surface. The large eyes are wide open. Deep round holes form the pupils. These eyes with their fixed ^{stare} stare are the most striking and impressive feature of the portrait. The big projecting ears, the thin and tightly closed lips are also notable characteristics. The flesh is soft, almost as if modelled in plasticine. We do not know the name of the sitter of this outstanding work. It might have been the man who was buried in the magnificent mausoleum where it was found. The eyes remind us of portraits of the time of Constantine. The

clean-shaven chin and cheeks also point to that period. There is no doubt that it is later than the Perga portrait just discussed, and the most likely date seems to be the first decades of the sole reign of Constantine. This is in accordance with the date of the mausoleum suggested by Professor Mansel on architectural grounds.

15. This head of a man wearing an ivy-wreath was found in Side during the excavation of the street by the bath. It is twenty-six and a half centimeters high. The nose is damaged. The head, apart from a few minor blemishes, is in good condition. The head has an almost cubic shape. The hair, receding at the temples, and the beard are short. The hairs of the beard and moustache have been indicated by deep chisel strokes. The neck is massive and bulky like the face. The forehead is lined. The eyebrows are incised. The lentil-shaped pupils reflect the light making the eyes rather expressive. The upward glance and the shadows under the eyes make the face look weary. The hollow cheeks and the deep lines leading from the nostrils to the corners of the mouth show that the sitter was a man advanced in years. The carefully shaped mouth is tightly shut and the corners of the mouth point slightly upwards. The chin is round and projecting. A head dated by its inscription in the years threehundred and twenty-three to three hundred and thirty-seven, furnishes

in Rome

337

323 -

striking parallels to our head. The hair style, the rendering of the eyebrows, the outlines of the eyelids, the irises and the lentil-shaped pupils are alike in these two portraits. Thus we can say that the Side head dates from the second quarter of the fourth century. And with its softer modelling ~~it~~ is still faithful to the tradition of Hellenistic art.

have yieldt

The excavations in Side and Perga yielded important examples of Roman portraiture of different periods. We have frequently used West-Roman portraits to help us define the dates of our portraits. While they shared certain ~~characteristic~~ features typical of the period in which they were made, with their western ^{*Kaunterparts*} counterparts, they always showed a pronounced Greek and Hellenistic character and thus are always more vivid than the West-Roman portraits. We have also observed that even in the late antique period the Pamphylian portraits remained faithful to the tradition of Hellenistic sculpture.

One may be tempted to ask whether the Pamphylian sculptors were influenced by the School of Aphrodisias, which played such an important part in portrait art, especially in late antiquity. As we know, the outstanding characteristics of the School of Aphrodisias was to give the appearance of metal to marble sculpture. This element is entirely absent from our portraits. On the contrary, the Side and Perga portraits are softly modelled, right down to late antiquity.

Kon Kuluz

In conclusion we can state that the portraits from Side and Perga follow the general development of West-Roman portraiture but at the same time remain firmly within the tradition of Greek Asia Minor. They are thus always clearly distinguishable from western portraits, yet form a homogenous, independent group by themselves within the art of the eastern provinces.

Her ne kadar portrenin bazı kısımları noksan olsa da,
 Sikkeler üzerindeki Sabina portrelerine ~~ile~~ benzer şekilde
 hatlarını tespit etmek mümkündür.
 Alın şekli, saç biçimi, Diadem ve profil, ^{Bakımları} sikkeler ^{üzerinde tasvir} ile ^{de}
 Perge portresinde ^{arasında} büyük yakınlık ^{vardır} gösterir. Perge
 başını Sabina'nın diğer plastik portreleri ile de
 mukayese edebiliriz. Thermes Museum'daki baş,
 Perge başı ile büyük benzerlik gösterir.
~~Yalnız~~ Elmacık kemiklerinin sıkık oluşu,
 aşağıya doğru yüzün incelmesi, baş örtüsünün
 şekli ve diadem, Göz punacları ^{min} ~~küçük~~ belirtilmesi
 küçük ağız bu portrelerde aynıdır. Yalnız Roma'daki
 başta göz bebekleri de işlenmiştir. Göz bebeklerinin
 işlenmesi yeni bir tarz olup Hadrian zamanında
 başlamıştır, bunun daha Anadolu'ya pek intikal etmediği
 anlaşılıyor. Biraz önce incelediğimiz Perge'de
 bulunmuş olan Hadrian portresinde de, göz bebekleri
~~belir~~ plastik bir şekilde işlenmemiştir. Yüzdeki
 mahlûğun ifade de ^{ları} bu başlarda aynıdır. Sabina'nın
 mesut bir zile hayatı yoktu, bu ~~mahlû~~ meyus
 yüz ifadesi bütün Sabina portreleri için
 karakteristiktir. Bu karşılaştırmada Side Portresinin
 idealize edildiğine şahit oluruz.

this idealization veya realiteden ayıklanmış bu husus
Küçükzeye postreleri işi ~~bu~~ / karakteristiktir

(erkek)
5- Bu baş Side Agorasının güney Kapısı heykeli
esnasında bulunmuştur. Çok iyi bir durumda muhafaza
edilmiştir. Yalnız ^{the tip of the nose} burun tepesi, alında bir
büklenmiş ve sol yanak ~~sa~~ biraz zedelennmiştir.
Yüksekliği 23.5 cm. ~~it~~ yüzün üst sathı Çok itinal bir
şekilde işlenmiş, ^{plastik} şekillerin bir birine geçişi yumuşak
ve naziktir. Alın, kaşlar^{ın} çatılması ve kırışıklar
dolayısıyla çok canlıdır. Burun iki yanında
ağız yanlarına doğru iki kırışık hatlı belirmektedir.
Dudaklar ince, Gene kemikleri tebaruz ettirilmiştir, bu suretle
Yüzde enerjik bir ifade ~~belirleme~~ meydana gelmiştir.

Sakal, yanaklar serbest bırakır, sakallarda aşığı
doğru çenenin altına doğru uzanır, ince hatlar halinde
işlenmiştir. Bıyık ta seyrek gösterilmiştir. Bu baş
Çok ifadedir. Muhtelif ışıklarla ~~bu~~ tesirinde yüzün
ifadesi canlıymış gibi değişmektedir, bazen enerjik
ve sert, bazen de melankolik olur.

Yüzün üst sathı iyi ^{peleked} pedahlanmış buna mukabil
sağ mat bırakılmıştır. Saçlar arka tarafta
ve yukarda ^{islenmemiş} Kaba ^{pas} bir şekilde bırakılmıştır,
bunda heykeli yüksek bir yerde ve bir niş
içinde durduğuna ^{ve bu suretle alt ib saç çarpmakla kontrast belirtilmiş} hükümetteyine ^{olarak gösteren} duşulmaktadır.
Bu başı Marcus Aureliuse'ye geniş bir postre başı
ile mukayese edebiliriz. ~~çizim~~

M Binasında bulunan heykellerin ekserisinin baş -
bulunamamıştır. Arkas. kırık fakat ön kısmı

~~M Binasında~~ burnun tepesi müstegna çok iyi durumda
bir baş ~~et~~ bulunmuştur.

Bütün tecrübelerimize rağmen hiç bir heykelle

uyduramadığımız bu güzel baş , Hayriyat heyeti
tarafından Apollon başı olarak isimlendirilmiştir.
Hakikaten Apollon başı mı değil mi bilmiyoruz.

Heykelin yüzünün işlenişine ^{ve klasik üslubu} hareketli ve
iri kıvrılan bacak sağ üslubu bir birine
uymamaktadır. Eğer bu bir Apollon başı
olsa işi ~~klasik~~ klasik bir eserde ~~başta~~
muntazam işlenmiş bukleleri bulunması icap ederdi.
Belki de Kopist klasik bir eserin hellenistik
devirde ~~üçüncü~~ tadilata uğramış bir ^{Kopyesini} ~~eser~~ kendine
örnek almıştır.

Ares heykeli: Bu heykelle ait fragmentlar birleştirilerek heykel ayakta duracak bir vaziyete ~~gelmiştir~~ getirilmiştir. Sağ kolun yalnız yukarı kısmı mevcuttur. Sol kol ve sağ bacak tamamen kırık. Sol bacağın yukarı kısmı da bir kısım ile dizden aşağı kısmı kalmıştır. Heykelin destegi ile kaidesinde bir kısımda mevcuttur. Destegin üzerinde ~~zaten~~ Aresin zoru görünür. Tanrı Güplak olarak gösterilmiştir. Sakin bir vaziyette duruyor. Vücut sıkletini sol bacak taşıyor. Adaleler plastik bir şekilde tebaruz ettirilmiştir. Hıçlık önünde olduğu

gibi arkadaş da çok itinalıdır.

Heykel duruş motifi ve uslubu bakımından

~~Ares Baraj~~ orijinal 5 ci asrın ikinci

yarsına tarihlenen Ares Barajına heykeline

~~tamamen~~ ~~benzer~~ benzer. Aynı orijinal dayandığı

Şüpheli yoktur. ~~Yalnız~~ ~~destek~~. Başın hareketi

daha bayram kalması kısmına göre

Aynıdır.

Jahrbuch 84²⁶, 171
Lippold.

Kopie ud. Un. s.

Typus Hermes aus
Aegien "Mercur

Ausonid II. 1907.

Balıkesirim

Ova bayındır Köy

55

35

Balıkesir

Ova Bayındır Köyü

-89

35

1910

1910

1910

1910

1910

1910

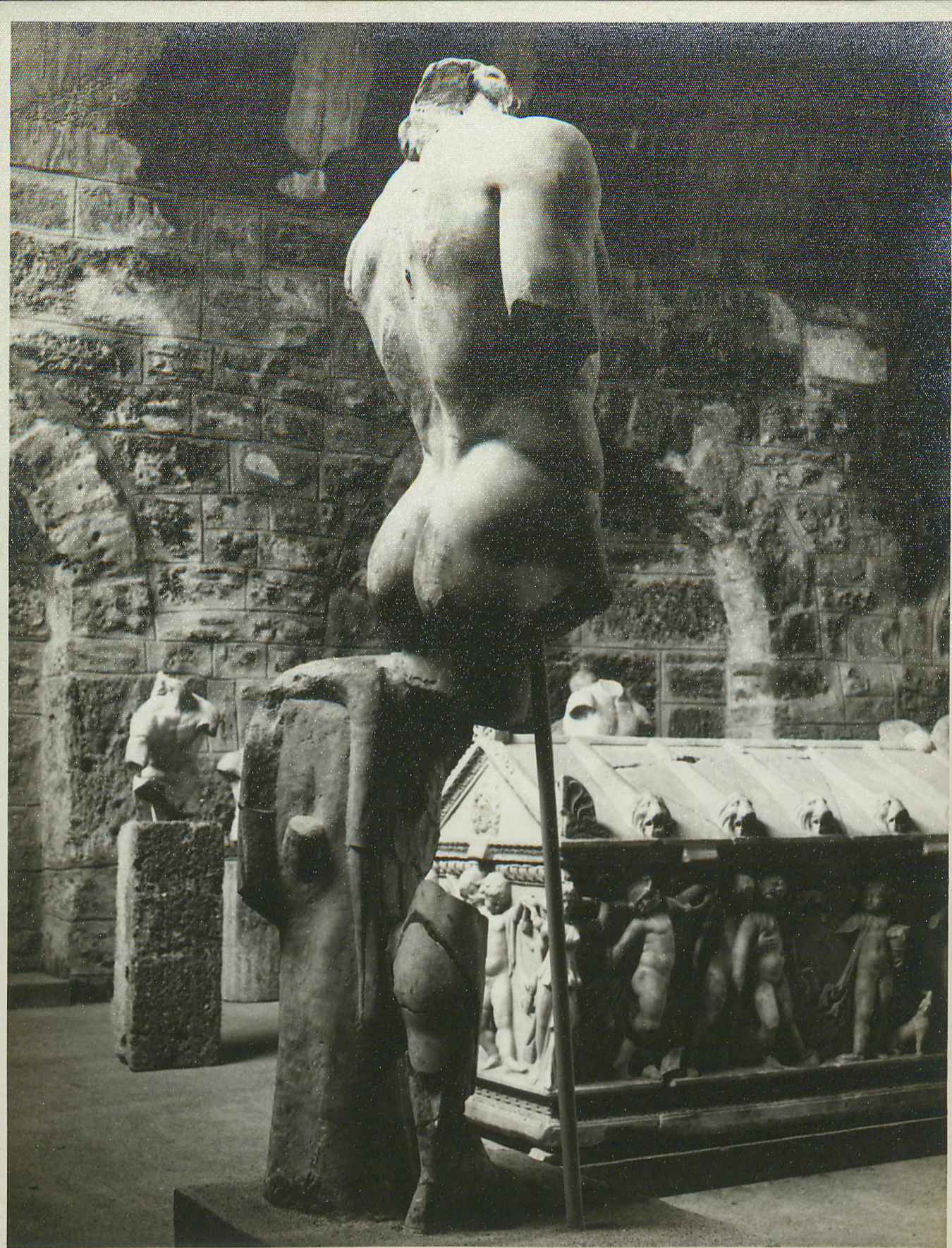
1910

1910

1910

11

Vagn Poulsen

Claudische Prinzen

Studien zur Ikonographie des ersten
römischen Kaiserhauses.

Deutsche Beiträge zur Altertumswissenschaft.
Bd. 14. 1960.

P. G. Hamberg - studies in Ramen Imperial Art, 1945.

Transzendent

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Jale İnan Arşivi

JALARC0200901